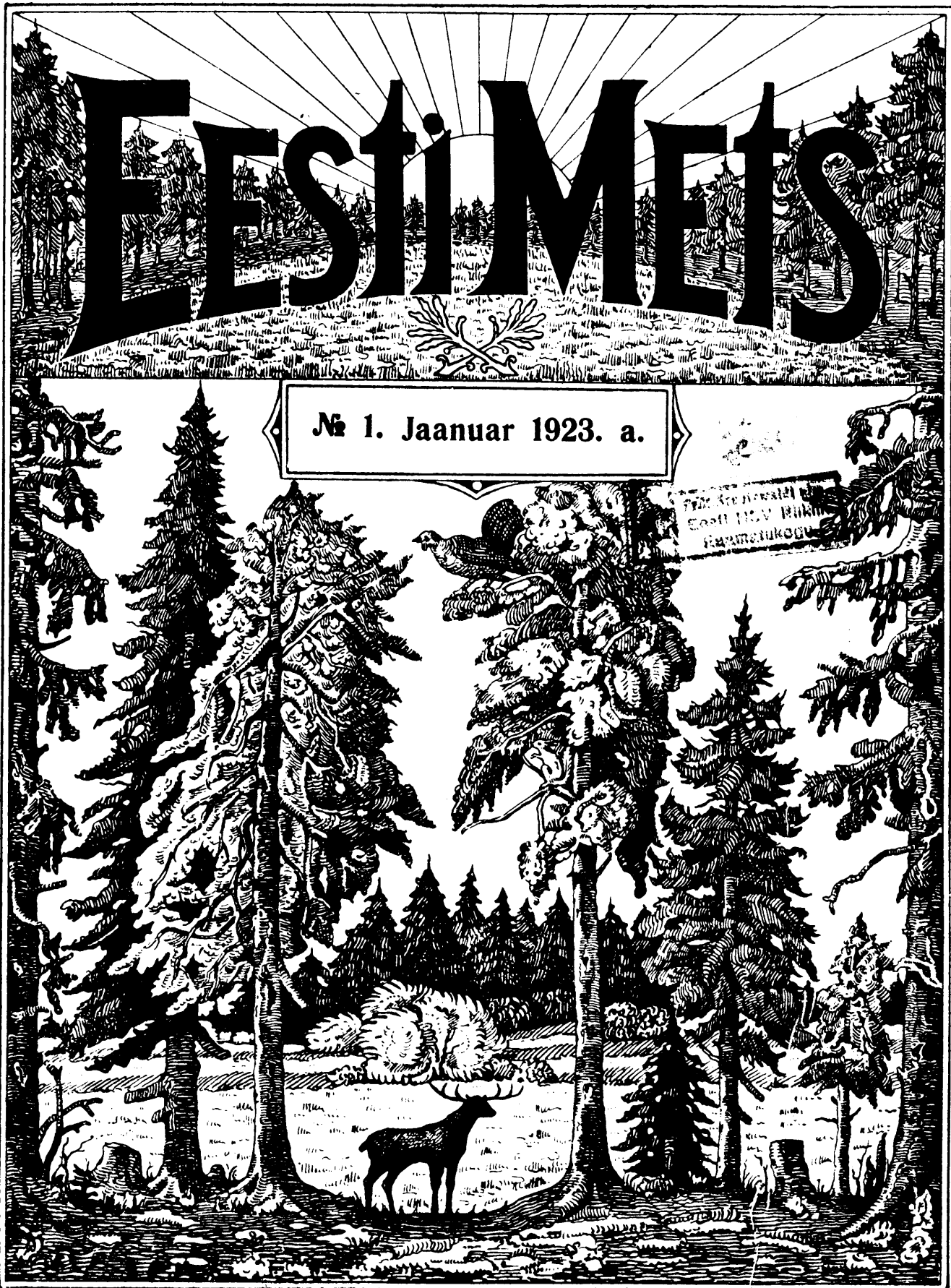

EESTI METS

№ 1. Jaanuar 1923. a.

Õige Kõnevald
Õiged Mõjud
Karmimõkogu

Sch. Pataschnikow'i kirjutusmaterjaali- ja paberikauplus.

TALLINNAS,

WIRU TÄNAW 10.

Kõnetraat nr. 19-08.

Soowitab oma rikkalikust kaubatagawarast suures walikus mitmesugust oma- ja wäljamaa kaupa. Igasuguseid **koollitarbeid** kõige odawamalt, nagu: wihkusid ja kaustikuid — Soome paberist, pliiatsid, sullepäid, sulgi, tsirkleid, karpides ja üksikult, penaale, Pelikaan tinti, Günther Wagneri wärwisid karpides ja üksikult, pastellkriiti jne. jne.

Kontori- ja kantselleitarbeid: kuiwatuspresse, metallist joonelaudu, igasuguseid kontoriraamatuid Soome paberist, registraatorid, arwelaudu, blokke jne. jne.

Peale selle weel igat sorti ja wärwi albumipaberit, arwelehti, seinapappi, postpaberit, kirjaümbrikke, ilupaberit karpides, pakkimis-paberit kollast ja walget, wõipaberit, taskuraamatuid, postkaardi-albume; praegu saadud suurem saadetus **slidipaberit** (igat wärwi peale walge), krepp-paberit — odawate hindadega, tshekiraamatuid ja kriiti metsaametnikkele, portfelle, rahataskuid, käekotte, tasku- ja paberinuge, käärisid jne. jne.

Tutwunege hindadega teistes ärides, siis leiate, et meie kaubad on odawuse poolest wõistluseta.

Kaupmeestele ja ametiasutustele kõige suurem hinnaalandus.

Metsaälematele ja metsateenijate kutseühisuse liikmetele eriti 10% hinnaalandust.

Hinnad wõistlemata odawad! Tellimised täidetakse ruttu ja korralikult!

Müük en-gross je en-detail.

Tallinnas, Wiru tänaw nr. 10,

kõnetraat 19-08.

**Metsaametnikkudele ja kutseühisuse liikmetele ost-
mise juures üle 1000 marga 10% hinnaalandust.**

Jahi püssirohi, suitsuga ja suitsuta,
Haawlid,
Belgia browningud FN,
Automaatpüstolid Ortkies, Sauer ja
Sohn, Shmeiser, Stock ja Singer,
Arminius rewolwrid,
Browningu padrunid kal. 6,35, 7,65,
ja 9 m/m.,
Rewolwri padrunid 32, 38, 44, 320,
380, 450,
Velodog ja nangani padrunid,
Padruni ja tsilindri tonge,
Cevelot tonge,
Püssikestasid, wastest ja papist, kal.
12, 14, 16, 20, 24, 28, 32,

Montekristo püsse „Ceco“
Ohupüsse,
Winchesteri ja montekristo padru-
nid.
Wilttroppe,
Püssipuhastamiskeppe,
Püssirohu kaalusid,
Tongitange.
Padruni otsakeerajaid,
Kalilbri rõngaid,
Püssirohu mõõtusid,
Tropiraudu, jahisarwesid,
Püssiõli „Ceco“ ja „Ballistol“
Jahinuge,
Seljakotte.

Suuremal ja vähemal arwul soowitab mõõdukate hindadega

Axel Musso

Pikk tän. 13.

TALLINNAS.

Kõnetr. 21-49.

HINDMÕISTATUSE Nr. 3 SELETUS.

Nurmkana.

Digeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Ellen Reismann, Joh. Riilas, Carl Holzmeier, Wally Sion. **Tartust:** Joh. Toomits-
gas, A. Wester, R. Johanson, A. Birt. **Saapsalust:** K. Boltow, E. Johanson, J. Feldmann,
Joh. Wabrit. **Selsingist:** Alma Pfeiffer. **Kallastelt:** Hulda Sorl. **W. Pungerealt:**
J. Solt, R. Mangelson. **Rõngust:** Olga Laos. **Rutilworest:** Liina Elp. **Udaworest:**
Th. Kessler. **Tellistelt:** A. Riilas. **Wissost:** Helmi Gross. **Craftworest:** G. Freiman.
Dlustworest: A. Yamann. **Rilingi-Rõmmest:** E. Liivson.

Toimepandub loomisel wõitsid:

500 marka — Joh Riilas, Tallinnas, Aleksandri tän. 15. „Eesti mets'a“ 1923 a. käigu —
Olga Laos, Rõngu Raubsepal ja „Eesti mets'a“ 1922 a. käigu — Karl Johannes, Tartus, Lutsu t. 2.

Soowitage „Eesti Mets'a“ tuttawatele
ja sõpradele.

Toetage Eesti metsameeste ettevõtet.

Suurem walk
paber-, kirjutus-, ja joonistusmaterjalidest

PHILIPP SCHAEFER

Tallinn, Harju tän. 21.

Kõnetr. 12-12.

SOOWITAB:

„BRUNSWIGA“ rehendus-
„BURROUGUS“ kokkuarwamis- } masinaid
„SMITH PREMIER“ kirjutus-
„RONEO ja GREIF“ paljustamisaparaatid
„OPTIMUS“ shaplograafe
Soome tulekindlaid rahakappe
Soome büroo mööblid
Kaardi süsteemid jne. jne.

Ainuesitaja Eestis.

Hindmõistatus nr. 1.

Minu ja wenna wanadus kokku on 63 aastat. Mina olen praegu kaks korda
nii wana kui minu wend siis oli, kui mina nii wana olin kui wend praegu.

Kui wana ma olen? _____

Seletused tulewad saata allolewal blanketil 1. märtsini 1923 a. „Eesti Mets'a“
talitusele. Õigete seletuste saatjate wahel loositakse wälja 3 aastakäiku „Eesti Mets'a“:
1921, 1922 ja 1923 a. ja nende nimed awaldatakse märtsi kuu numbris.

„Eesti Mets'a“ talitus.

„Eesti Mets'a“ talitusele,

Tallinnas, Metsade Peawalitsuse juures.

Hindmõistatuse nr. 1. seletus on järgmine:

.....
.....
(Seletuse saatja täielik nimi ja aadress).....

.....
(seletuse saatja allkiri).....

Metsa- ja jahiasjanduse kuukiri.

Tellimise hind:

1 aasta peale 300 marka, $\frac{1}{2}$ aasta peale 150 marka, üksik number 25 mrk. Väljamaale aastas 400 mrk. Toimetuse ja talituse: Metsade Peavalitsuse juures, Tallinnas.

Kuulutuste hind:

1 lehek. 1500 marka, $\frac{1}{2}$ lehek. 800 marka, $\frac{1}{4}$ lehek. 450 mrk. Tekstis ja kaantel 100% kallim. Aadr. liht ja rahasaadetustele: Kuukiri „Eesti Mets“ Tallinnas.

Nr. 1.

Jaanuar 1923.

3. aastakäik.

UUEKS AASTAKS.

„Eesti Mets“ tuleb juba kolmandat aastat oma lugejatele külaliseks ja soovib kõigile metsa- ja jahisõpradele õnnelikku uut aastat!

Läinud aastal värskendas ja suurendas toimetuse oma koosseisu ja sügisel metsaülemate ja üldisel metsateenijate kongressil avaldatud rahulolemised olid kõigesuuremaks oodatud tasuks toimetusele nii hästi lugejate kui ka kaastöölise ja väljaandja poolt.

Kaheaastased jõupingutused on näidanud, et metsameestel võimetus ja püsivust on, mitte üksikult, vaid ka waimiliselt omapäraselt kirjandust toetada ja elujõulisena hoida. Toimetusele üksikult oleks võimetus kuukirja tuumaka sisu eest hoolitseda ja peab kõige suuremat tänu avaldama kõigile kaastöölistele, kes kirjatööde autoritena ehk materjaali andmisega on aidanud kuukirja sisu eest hoolitseda.

Senine usaldus lugejate poolt ja kaastöölise arvu kasvamine lubawad lootada, et kuukiri edaspidi oma sisu tuumakuse ja lugejate arvu poolest kasvab ja toimetuse omalt poolt palub kõiki, kellel huvi ehk tegemist on metsaga ja jahiasjandusega, toetada kaastööga ja oma tuttawate ja sõprade hulgas lugejate arvu suurendada.

Kõik kodumaa metsamehed, ühisele tööle meie metsadesse puutuwa kirjanduse rikastamiseks! Ühiselt suudame näidata, et meie mitte ainult oma majanduslisi huvisid ei püüa kaitseda, vaid ka oma kodumaa taimeriigi rikkust põhjalikult tundma tahame õppida, kasvatada, otstarbekohasemaks kasutamiseks teid leida ja selle üle oieti walitseda. Selleks püüab kuukiri oma weergudel käesolewal aastal veel awaramalt kui senini ruumi pakkuda ja alati kõige suurema tähelepanuga iga-sugu küsimusi käsitleda, mis metsameestel südame peal on.

Weel kord: „Eesti Mets“ on teie oma saawutus, — toetage teda usaldusega!

Toimetuse,

Mets.

Alnetel: O. Mänd.

Meie wäiksel maaleral, kõige tema pori ja muba ja kõige tema udu juures, ei puudu ka oma meelitamus ja ilu.

Kõige näiduramab on tema metsad, mis latavad mäeweerusid ja seljandikke, kroonivad wiljarikkaid madalikke ja wenivad pihki jõelaldaid.

Need metsad esinevad sedamööda, mis sugune on neid ümbritsew loodus. Põhjas sirutawad kõwale külmale wastupanna suutwad kuused ja kased omi sirgeid kujusid taewa poole, nagu neid latwa paksu lumetorra kiuks. Põhmemais paigus ilutsewad majesteetlikud tammed, jalakad, lastaanjad, ja edasi, seal, kus palawus jõuab oma kõrguse punktile, wõime näha juba datli-palme, kummipuud, eufalipse ja kookospalme.

Metsad annawad warju lindudele, neile, oma wiiside ja lauludega waimustuse sünnitajale. Täis tegewust woolab elu metsa lehelatuse all. Puud teewad maa luulelikuks.

* * *

Aga veel rohkemgi. Metsad tegid ka maa elamisõlbuliseks. Et ei näi mäed tühjade kaljubena, lagendikud ühetaoliste kõrmetena ja et orud pole muutunud soobeks ja rabadeks, selle eest wõlgname tänu metsadele.

Metsadel on ka veel teine ülesanne. Kõik elawad olemused maa peal tarwitawad wett. Kõrgemate wägede poolt antakse teada aga wäga korratumalt. Kõrb antakse teada kuu, kase, kolme jookkul niisuguses külluses et igalpool hakkab üle ajama. Jõed tõusewad üle kallaste, madalikud jääwad wee alla. Sealksajast peatuvad wihmajujud ja ei tule kase, kolme kuu jookkul, ja wahel weel kauem, wihma tillagi. Maa kõrweid põletawate päikesekiirte all, surewad kõik taimed. Loomad põgenewad, sest pole enam midagi süüa. Sageaske ümbruskonda, kus pole ühtegi puud, asub piinaw pööb.

Kui aga mäeweerule ja kõrgastele sigitawad suured metsad ja kui latawad põlised puud maa-

pinna, on waewalt weel weepuudust karta, weel vähem pööda. Langewate lehtede kõrb latab maad, kiwidele kaswab sammal, wõsastiikud tekiwad mäendlwadele, roheline waip on tõmmatud üle maapinna. Ja selle risu, lehtede ja sambra tõttu liigub wegi maapiinal aeglaselt, jagunedes till-tillgalt tuhandedesse siin-seal loolewatesse allikatesse. Suure wihma wee, mis harilikult häwitawad wihmawee allikaid sünnitas, kogub mets hoolikalt koku ja jagab teada järjekindlalt, minut-minutilt, tund-tunnilt, päew-päewalt, kuu-kuult ja aasta-aastalt lagendikudele, neid pöua eest kaitstes. Meis õnnelikkudes lohetabes, kus leidub suuri metfi, on pööb ja liig wegi tundmata.

* * *

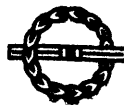
Kuid miks häwitawad inimesed nii suure hooga metfi ehk nad küll metsade häwinemise kahjust nii hästi aru saawad? Wanad saajastafed puud juuritakse üles ja tehakse paberiks, põletispuuks ja tarbepuudeks. Maa kaotab oma kallima wara ja ilu. Mäed muutuwad alasti kaljubeks, mida dõnestawad tuuled ja wihmad. Jõe kalbad langewad sisse ja jõe suud ummistuwad, muutudes kõlbmatuiks laewasõidul.

Weel sada aastat ja Euroopas ei leidu enam suuri metfi. Ka Siberis, Kanaabas ja Amazoni kallastel on metsade häwitamisega algust tehtud.

Kui inimene natulenegei mõistlikum oleks, ta kaitseks omi metfi, sest teewad need temale ju niipalju head. Kuid kurwastusega peame nägema, et inimene talitab otse ümberpöördult, nagu oleks metsad ta suurimad waenlased. Inimene saadab metfi omi puusaagijaid, kes häwitawad meie auwäärt metfi ja muudawad kõrbeiks terweid maalohtu.

Tuleb aeg, kus meie maalera, juusteta ja habemeta, kui hiigla kõrwi ümmargune, pöörele ilma ruumis.

Kes peab kaitsema meie armsaid, wanu metfi suurte õksuri kirwe eest?

Udu.

A. Jõgi.

Minul on heameel kui udu ilma täidab . . .
kui paks, raske sügise- ja talve-udu, millest päite
läbi ei pääse, maapinnal lasub, nii et ta nagu
walge õõ tühawaid täidab . . . Siis on nii
ilus wägune igalpool . . .

Tööpäewa müra ja lära jääb seisku ja muu-
tub mahedaks suminatks, loгу elu heljub nagu
unenõo-ilmos ja see pill ulatab waewalt su
enele lähistonda . . .

Minul on sellepärast heameel, kui udu ilma
täidab: siis on armas wägune ja kodune maa
peal.

Kiirgaw tuleära saab pehmema paiste, wuli-
sewad weed soikuwad, ja kõik see rahutu tund-
mus piinaw igatsus wailib . . .

Maeratabes tuleb igatsus tagasi koju ja
õnnis rahu ning rõõm poewad meelitades rin-

da ja sealt südamesse ja suublewad pehmete
lastehuultega tema haawu, ja mahedal sõprusel,
liidab ennast soow su südame najale . . .

Sa tunned eneses nagu waguft kodu-olemist,
nagu iseenele peale mõtlemist ja idulogumist . . .

Sa oled nagu kaugelt reisikärast paariks
tunniks koju tagasi tulnud ja sammud nüüd
läbi wanade, armsate tühawate.

Sa tead, sind tuntakse siin . . . sind armas-
tatakse . . . ja hakkab ise ennast ära tundma . . .
ja kindlamaks, wagusamaks ja julgemaks lähed
su samm.

Rõõmsalt näeb ja peale selle, kuidas wärwi-
ritas kaugus ennast su pilgule awab . . .

Minul on sellepärast heameel, kui udu
ilma täidab . . . siis on nii armas, wägune,
ja kodune maa peal!

Metsawahi majake.

Moto: Mets annab wilu, warju;
mets waesemehe kasukas.

Mul metsa nukas on majake
Nii waikne, armas ja wäike;
Kui käes on suwine ajake,
Ei liiga tee iial seal päike.

Paks, põline mets mu majakēst
Nii hoolsasti kaitseb ja warjab,
Kui kõrwetab päike; ei tea ka sest,
Kui maru puu latwu seal sarjab.

Kui aga lumi ju katab maad
Ja põhja poolt tormab tuul wali,
Mu majak'ses ikkagi sooja sa saad,
Ei tunnegi, et olemas tali

Jakob Põllumees.

Metsaasjandus.

Wirumaa tammikud.

P. Reim, stud. for.

Wähe on weel kodumaal kohti, kus tamm — meie kodumaa uhkem ja wõimsam puu end on loondanud, moodustades tammemetši ehk lihtsamalt öeldes — tammikuid. Needki wähesed salgad on suuremalt jaolt asetatud teatud piirkondades, mis ainult wäitefe osa kodumaa pinnaist wälja teeb. Sellest siis ka tulebki, et laugelt suurem osa inimesi ei tea, kas neid üldse kodumaal olemas ongi, sest wäitefed tammemetša salgad nagu upuvad teiste metsade sekka.

Kodumaa tammikud on loondatud peaaesjalikult kahte piirkonda: Wirumaa lääne ossa ja kodumaa kõige läänepoolsemasse serva, s. o. Saare ja Läänemaal.

Kogu tammikute all olew pind, kui arvata nende sekka ka tammeharwitub, oleks umbes 2000—2500 tiinu, s. o. 0,25—0,3% kogu Eesti metsapinnast. Arusaadaw, et need arvud on wäga umbkaufsed, sest maapinna kasutamise wiisi järele on suurem osa tammikuteft liigitatud, kas heinas ehk karjamaade hulka.

Kogu tammikuteft asub umbes 20% Wirumaa, 80% Saaremaal ja 20% Läänemaal. Teisi wähemaid tammikuid, mis teistes kodumaa kohtades, ei saa selles kirjatükis arwesse wõtta.

Stinkohal sean ülesandeks lugejaid ligemalt tutvustada tammikute seisutorruga Wirumaa. Tahaks anda wäikest pilti tamme kui puu kohta mis moodustab metši kodumaa pinnal.

Wirumaa tammikud on asetatud peaaesjalikult maakonna läänepoolsesse ossa, umbes 10 wersta laiusel maaribal, mis algab Rakwere linna ja Wäbapää mõisa siht ja läheb lõuna poole kuni Reola — Triigi mõisate sihtini.

Kuigi see maaala ei ole suur, on tammikud siiski oma iseloomu ja wälise kaju poolest õige lahkluminewad, — ülsteisest eraldunud. Oleneb see, muibugi, sellest, et kasvukoha tingimised ei ole ühtlased ja wastawad kord roh-

kem, kord vähem tamme nõuetele. Ja nii näib, et isegi kliimalised isäraltused, ehk küll maaala wäike, ennaft õige tunda annawad.

Selle tõttu ei saa kõiki tammikuid ühesuguse möödupuuga mööda ei saa neid ühendada ühelt ja rääkida siis sellest ühest, ütleme Wirumaa tammikust, makswana kõikide tammikute kohta. Tuleb ühikult peatada kõikide nende juures ja tähele panna nende isäraltusi. Näitan siin tähtsamaid, mis oleks: Saksaro, Jupri, Winni, Rakwere, Wäbapää ja Lasila tammikud.

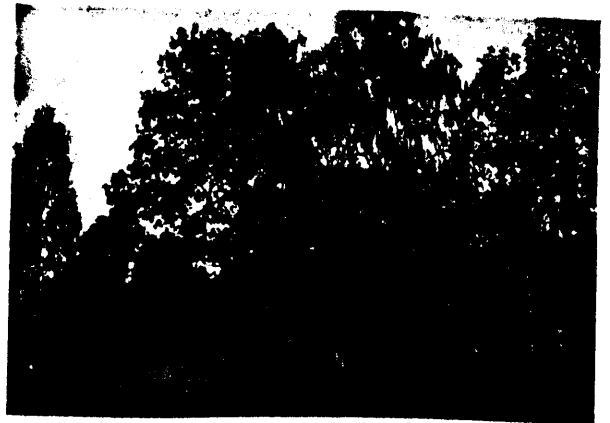

Foto P. Reim.
Saksaro tammiku tüübikem koh.

Peatan kõigepealt Saksaro tammikul mis asub Portuni metskonnas, Viiklaewu metsandikus, Wäta wahtkonnas. Tammik algab metsawahi krundi juurest ja ulatab umbes 1 werst lõuna poole kwartaliteni nr. 62 ja 63. Ida poole ulatab Reola piirini, lääne poole aga kuni kwartalite 68 ja 64 wahelt tulewa sihtini, mida mööda läheb tee Viu külla.

Kogu tammiku pinnaala on umbes 100 tiinu s. o. ruutwersta ümber.

Aastakümnete jooksul on tammik olnud Portuni mõisa kaitsealuselt. Mõis ise on osts-

nud kõik tarvisminema tarbe puu väljastpoolt ja igasugune raiumine on tammikus keelatud olnud. Nähtavasti on aga tammik kannatanud umbes 35 aasta eest, kus mõis ilma õige pere-meheta, eestkostjate hoole all oli. Viimased laastasid koledesti Linlkaeru metsandikku ja sajab tiinud ilusat männimetsa võeti maha. Viimane mõisa omanik, Kennenlampf, on aga selle vastu, et olnud halba heaks teha, iseäranis hoold metsa eest kannud. Kultuurisid on tehtud ligi 400 tiinu ümber ainultki Linlkaeru metsandikus.

Et ka tammik laastamise ajajärgul kannatanud on, seda tõendavad umbes 30-aastased tammed, mida tammikus rohkesti leida, ja mis nähtavasti ännu võsust võrsunud. Iseäranis rohkesti on tammik sõjaajal kannatanud; peaaegu kõik männid ja palju ilusamaid tammi on maha raiutud, mille tõttu tammik dieti õredaks on muutunud nii et tammiku alust heinamaana kasutatakse.

Linlkaeru metsandiku suuremaks waenlaseks on öökülmad, mille all kannatavad nii põllud kui mets. Iseäranis kallits on läinud siin katsete kuusemetsa uuendust läbi viia kultuuride teel. Peaaegu igal aastal võtab külm kevadel noored kasvud ära ja selle tagajärjel on 14—15 aastased kultuurid alles vaevait arsina kõrgused.

Samuti võtab külm kaunis sagedasti vaevalt puhtenud tammelehed ära. Olguigi et tamm ega ka kuusk sellepärast veel ära ei sure, siiski läheb huik energiat kaduma uute kasvude ja lehtede foetamiseks.

Maapinna olusid ei saa samuti temale küllalt vastavateks pidada, sest tamm nõuab harilikult õige sügavapõhjalist maad, kuna siin aga paas tihti õige ligibal maapinnale on ja kohati isegi päewavalgele tuleb. Harilikult algab 30—80 fm. sügavusel savikruus, kus wahaineks jämedate kruusaterade wahel õige fitte savi on. Kruusaterade juurus suureneb ühes sügavusega ja läheb niiviisi lõppude lõpuks paeks üle.

Mulla niiskuse suhtes on koht wärste, ehk enam kui niiske. Põhjavesi on õige sügaval.

Heljeefi poolest on maapind suuremalt jaolt tasane, ilma tuntava kallakuta, kuid on olemas ka künkaid.

Maapinna latte taimestik on sarnane hariliku maisemaa heinamaade omale. Mets seisab mitmesugustest ja mitmesuguse wanaduse ja

kõrgusega puudest koos. Enamuseltõidets on tamm ja kast, kuid kumbal nendest enam, on raske ütelda. On kohti, kus kastelel nähtav ülekaal, kuna teises kohas aga tammed võidavad. Kõrvalõidetsidena kasvavad veel kuused, männid, pajud, pihlatad ja alusmetsana sara-puud.

Tammele wanadus ulatab arvatavasti kunni 200 aastani, suurem osa tammesid on aga 80—100-aastased. Kõrgus läib nähtavasti kuni kaks mulla sügavusega. Kõrgemad puud on 11—12 jülda kõrged, kuna harilik kõrgus aga 50—55 jalga on. Keskmise jämedus on 13—14 tolli, suuremad esemplaarid 20

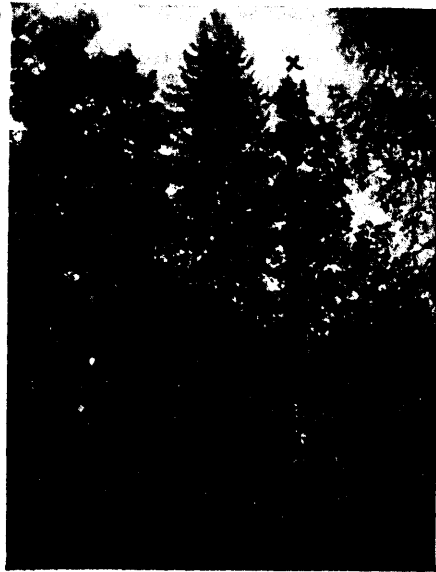

Foto P. Reim.

Sügavama mullaga koht Saksaaro tammikus.

tollid ja kõige jämedamad, mis tammikus leida — 36 tolli.

Sügavama põhjaga kohtadel on tammik harilikult tihedam ja tammed firgemad. Tihti võib näha, kuidas tamm teiste puudega võidu ülespoole tungib, harilikult kuusega. Selles võitluses jääb wahel kuusk, wahel tamm võit-jaks.

Pilt kujutab sarnast nähtust. Tamm (X märgitud), mis siin võidu ajamas, on iseäranis sirge tüvega, 10,5 jülda kõrged ja rinnakõrguselt 13 tolli jäme. Selle ees on noor 30-aastane, ka kaunis sirge tüvega, tamm, mis samuti ülespoole tungib.

Osa tammesid on võrsunud künnuotsust, osa aga tõrudest. Nähtavasti on esimest liiki rohkem. Tihti võib tähele panna, et tamm on kasvama hakanud väga ligibal mõne teise puu tüvele, sagabasti kuuse aluniste okste vahelt. Ka praegu võib noori tammesid leida, peaaegalt teiste puude tüvede läheduses ehk sarapuupõõsaste kõrval. Asjaolu põhjusel on arvatawasti heinaniitmine ja jänesed. Tüvede juures jääb harilikult rohi niitmata ja kuuse oksad kaitsewad puud noores eas jänesite kärpimise eest. Need tammesed on aga õige kiburad, lõwerad ja haralised.

Palju on ka sarnaseid tammesid, mis teistest puudest warjatud ja selle tõttu juba paari sülla kõrguse tüve juures omawad lameba krooni ja ei püüagi kõrgemaks kasvada. Näib nagu alluks nad wabatahtlikult teiste puude üliwõimule ja lepiwad walguse raasukestega, mis langewad herraste lauaki.

Tammiku ümbruses on wähemal arwul tammesid õige rohkesti leida, iseäranis tammikut löuna pool, kus tamm kõrwaltseksina männi- ja kuusemetsades umbes kolme wersta kaugusele ulatab.

Mis puutub Sassaaro tamme tehnilise wäärtuse, siis peab tähendama, et see dieti wäike on. Esiteks, on sirgemad puud sõja ajal wälja raiutud ja, teiseks, on pea kõik wanemad tammed, mis üle 15 tolli rinnakõrguselt jämedad, seest õõnsad.

Massi jooksu juurekasw on 3—4% ehk tiinu kohta 0,4 tsk. sülla ümber aastas.

Prof. Drlow'i tabelite järele peaks see IV boniteedi madaltwõelise normaal täiussega tammikus olema umbes sama palju. Samade tabelitega wõrreldes leiame aga, et läbilõigete pindade wahetord on 3:1, täh. Sassaarol 90 ruutjalga, tabelites 300 ümber. Samas wahetordas on ka tagawara suurus niu kohta.

Särjelikult tuleks hinnata tammiku täiusst 0,8 peale, kui aluselt wõtta tähend. tabelid. Wõrdlemisi suur juurekasw on seletatav hõredusega.

Supri tammik. Kaswu poolest weel wiletjam on Supri tammik. See asub Inju mõisast werst maad lääne pool, kolmweerand wersta pikkusel kruusaseljandikul, mis asetatud põhjalõuna sibil.

Maapinna olud on õige mitmesugused. Mäe jalal on mulla tord wõrdlemisi paks ja niiskuse olud märksa paremad kui kõrgel. Nii tuleb mäe läänepoolsel küljel päewawalgele haruldaselt selge, sinaka weega maaalune jõgi, mis kogu

aeg mäega paralleelselt jookseb, siis ära kaob, et Karkere juures uuesti ilmuda ja lõpuks merde tõtata.

Ulewal mäe otsas algab aga harilikult kõige õige rammusa huumuse horitsondi all õige jäme kruus, millest puu juurtel juba õige raste läbi tungida.

Selle järeldusel võib ilusaid puud leida ainult mäe jalal. Sarnased on harwa üle 10 sülla pikad. Harilikult on aga puud peened ja jändritud, umbes nagu Karkere lõsimisel, millel eelpool peatan. Keskmiselt on puud umbes 10 tolli jämedused ja 6—7 sülla kõrgused.

Maapinda kattab õige tihe alusmets, mida moodustawad sarapuud, sõstrad, kuskalpuu, lobjapuu ja walgelepp. Tammedega ühes kasvawad pihlakad, haamad ja iseäranis mäeharjal, pärnad. Kogu pind tammikul on umbes 10—15 tiinu.

Tammiku keskkoht, perpendikulaarselt selle sibil, läheb teine seljat otsaga Inju mõisa. Siin on muld rohkem samne. Mets on siit maha raiutud, ainult ükfitud tammed ja kased on alles jäänud. Maapind on tihealt sarapuupõõsuga kaetud.

Selle seljaku idapoolsel otjal asub Inju tammik, mis aga eelmistega wõrreldes õige wäike on. Tema pindala on umbes 2 tiinu. Tammed on siin umbes 8 sülda kõrged, okslised, kuid mitte nii jändritud, kui Supri seljandikul ja jämedamad.

Winni tammik on kõikidest Wirumaa tammikutest kõige ilusam, kõige paremas seisus ja oluorras. Dieti on aga siin tsk tammikut: endine mõisa park ja mõisa karjamaa (kohalike elanikkude poolt „Kitskoplits“ kutsutud). Mõlemad on üksteisest lahutatud mõisast tulewa maantee läbi. Kogu tammiku pikkus, karjamaa lõuna otsast kunni pargi põhja tipuni oleks umbes 2 wersta. Pind pargi osas — 40 tiinu ümber — Kitskoplits ka umbes sama palju ehk ennem rohkem kui wähem.

Kogu tammikus on maapind lünkline — orgudega ja lõhkudega, mis lewadel kaua weel all seisawad. Kohati seisab lõhkudes terve suwe keses wesi, moodustades tiikisid.

Mullapind on Kitskoplits kõwasti kamardunud — karjamaa ilmega. Pargi osas on mullapinna late õrn, kohati ifegi puudub.

Pargi-tammikus on tegemist juba tõsise kõrgewõelise tamme metsaga. Puud on enam wähem ühewanadused, umbes 200—220 a., kuid on ka wanemaid, mis arwatawasti 300 a. üm-

ber ja nooremaid — 120 a. ümber Keskmine jämedus (hinnatud proovitiikil) puudel on 21 tolli, kõrgus 10 sülla ümber.

Proovitiikil saadub andmete järele on läbi-
löigete pind ühe tiinu kohta 300 ruufjalga, mille järele puistu täiust tuleks hinnata 0,7—0,8 peale. Selle juures on puude arv tiinu kohta 100—135 puud, s. o. üks puu asub teisest 10—15 sammuga laugel. On selge, et sarnane mets selle filmale, kes harjunud on puistuid hindama kodumaa teiste metsade järele, kus puud üksteisest ainult 2—5 sammuga laugel, hõredana näib. Puude tugevuse tõttu annab ta tiiski tiinu kohta 45—50 t. s. puu massi, s. o. sama palju kui meie paremad männikud ja kuusikud.

Foto P. Reim.

Winni tammik. Jämedamad puud.

Kõrgemad puud tammikus on kuni 12,5 sülda (26—27 m.) kõrged. Kõige jämedam puu asub tammiku lõunapoolsel küljel, selle ümbermõõt rinnakõrguselt on 4,20 meetrit, ehk diameetris 184 sm. (52 tolli). Jämedamaid kui üks meeter diameetris rinnakõrguselt on tammikus 25—30 tükki ja seisavad tihti grupi viisi.

Pildil on näha üks jämedamat tammik. Bahempoolne (kaswab wiltu) on rinnakõrguselt 322 sm. ümbermõõdus ehk 1,02 meetrit diameetris; parempoolne on 420 sm. ümbermõõdus ehk 184 sm. diameetris. Dieti on siin üks kottukaswanud tammik: rinnakõrguselt on puu tüvi veel üks. Kende vahelt paistab tüvi umbes 12 sammuga tagapool, mille ümbermõõt 318 sm. on. See grupp asub tammiku põhja serval, mõisa tarjalauda kohal.

Pilt kujutab samuti seal ligiduses kaswawat tüve, mille ümbermõõt 325 sm. on.

Sarnaste puude wanadus on arvatavasti 300 a. ümber.

Kuna eelpool kirjeldatud tammikute (Saksaaro, Jupri, Inju) puud juba warakult feest õõnsaks jäävad, võib Winni tammikus ainult ükssüüdi õõnsaid eksemplare leida. Paha on ainult see, et wanemate puude südamel oja on abras, just kui kõbunenud.

Kohati on tammik kaherindeline. Sarnasel korral on alumise rinde sünnitajaks walgelepp — alnus incana —, mille kõrgus 4—6 sülda. Sennini ongi walgelepa raumine olnud peaaegu täielikult suuremaks tammiku kasutamise wiisiks.

Kõhkesti on tammikus ka sarapuid, iseäranis tammiku keskmes osas, kus nad tiheda alusmetsa sünnitavad. Sarnased kohad on iseäranis ilusad.

Paremad tammed annavad üks palki, feest 6—7 sülla kõrguselt on diameeter veel 12—15 tolli. Juurekasw on juba ammu seismas. Viimase kümne aasta jooksul on diam. juurekasw kõigest 10—12 mm, mis Schneideri wormeli järele 50 sm. keskise diam. juures massi jooksuks juurekaswuts

$$\frac{400}{50 \cdot 20} = 0,4 \text{ } \%$$

Tähendatud aastane jooksu juurekasw oleks $50 \times 0,4 \%$ = 0,2 talli, sülda (48 kantjalga).

Diameetri juurekasw on seisma jäänud otustades tammikus leiduwate tändude järele, 10-aastaselt. Selles wanaduses on prude diam. 40 sm. kõrgusel olnud 40—50 smu (ja veel rohkem). Otustades viimase aasta süüde järele, pidi puude kaswus % sajaastaselt 3% ümber olema.

Mis puutub mullapiinna oludesse, siis peab tähendama, et siin tegemist on parema ja rammusama maaga Wirumaal. Muld on savine, sisaldab olluseid, mis annavad jämeteralise struktuuri. 60 sm. — 1 meetri sügawusel algab savitruus, mille ehitus nähtavasti ei talista puu juurte sissetungimist. Savi on siin halli, kas-kollast värwi; huumuse horisont 10—15 sm. paksune.

Seemet kannawad Winni tammed ainult perioobiliselt, nagu see harilikult tammik metsades sünnib. Väinud aastal, näituseks, oli ainult mõnel üksikul tammel tõrupid, kuna aasta warem neid kottide wiisi kottu aeti sigade toiduks.

Koori puud on tammikus õige wähesel arwul. Selle põhjuselt on, nähtavasti, tammiku tihedus, osalt aga kari. Nagu teada, nõuab

tamm kasvamiseks rohkesti valgust ja noored taimed surevad tihedas puistuses juba kahe-kolme aastafelt valguse puudusel.

Winni mõisa kari käib tammitus vara kelmadel ja hilja sügisel, s. o. kui rohtu vähesel

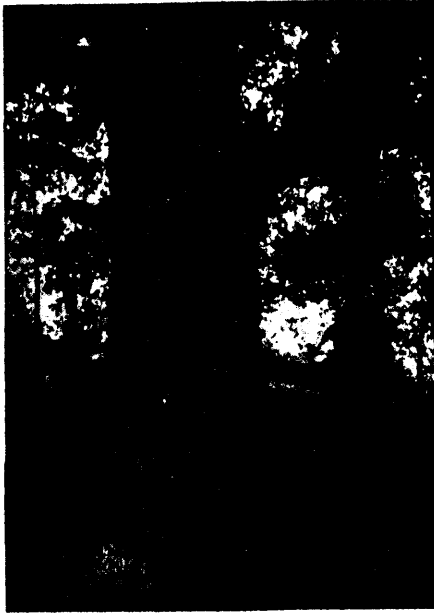

Foto P. Reim.

Tamm Winni tammitus.

arvul. Sarnasel korral jõuvad loomad kõike, mis ette tuleb, olgu see kõrs või noor puu. Karjatamise all on tammik kannatanud juba ammu ajast, kuna varem karja lahju ei olnud nii tuntav kui nüüd, sest loomade arv on aja jooksul 4—5-kordselt kasvanud.

Tammitu ajaloo kohta puuduvad lähemad teated. Küll on aga teada, et 100 aasta eest see umbes samajuguses seisukorras oli. Puud

olid sel ajal umbes sama jämedad kui praegu ja tammitu piirid umbes samajugused nagu nüüd.

Järjekult oletades 100 aasta eest olemas olevaid tammeid sama vanadeks kui praegused vanemad tammed — s. o. 300 a., siis ulatab nende tekkimine juba 400 a. peale tagasi. Võimata oleks aga oletada, et tammik kunstlikult tekitatud. Oletused tammitu seisu üle 100 a. eest teen N. v. Lövis'e kirjelduste järele 1823 a. ilmunud raamatus „Über die ehemalig Verbreitung der Eichen in Ost u. Livland.“

Loopis teistsugune on pilt Winni tammitu teises osas „Kitselopiis“.

Suurem osa puud on siin palju nooremad, kõigest 80—150-aastased. Puud kasvavad siin õige harvalt, on oktsilised ja haralised. Ainult kohati on firgimate ja vanemate tamme grupid, mis harilikult lüngastel ja orgude kallakutel seisavad. Sarnased ei jää tihti millegi poolest pargitammitu tammedest taha.

Üldiselt on siin tegemist harvituuga, mille alust karjamaana kasutatakse. Oma välimuse ja kaju poolest tuleb ta väga Mädapää tammitut meelde, ainult jämeduses jäävad puud vähe taha.

Muismetsas, peale sarapuude, kasvavad veel pajud, valgelepp, toomingas, paatspuu ja pihlakas. Maapinnaolud on enam-vähem võrdsed pargitammitu oludega, ainult soostunud kohtadel on pilt vähe teine. — Siin on umbes 15—20 fm. paksune turbasarnane forb poolkõdunenud ssaagnumist, selle all 10 fm paksune hall leetmuld ja alles 30 fm. sügavusel algab savi.

Tõrusid on harilikult igal aastal ja, järjekult, ei ole siin seemneaastatel suurt tähtsust. Noori puud on ka õige rohkel arvul, mis osalt lannuõsust ja osalt seemnetest on tekkinud. Nägin isegi ühe meetrilise lannu küljes võsu. Sarnane puu võis umbes 200 a. vana olla. (Järgneb.)

Tuiskliiva kinnitamiseft.

P. Wenc.

Kui jälgida meie wabariigi piiri, mis mitmed künned penikoormad mere äärt mööda jookseb, trehvab sageasti tuiskliiva mägesid — düünid — nägema. Mõned nendest on ise kinni kasvunud, teisi on inimene oma mõistuse ja waewa abil kinnitanud, kolmandad on aga

weel paljad ja torm kannab mõnikord ühe päevaga terwed mäed liiva ühest kogaft teise. Olen näinud kohte, kus III. järgu kõrgusega männid liiva alla on maetud, nii et ainult ladwa otsad weel paistavad.

Sellepärast ei ole wist üleaurune mõne sõnaga

tuisliiwa kinnitamist pündutada. Minu silma on püütunud mõnedki toredad pildid kinnitasvatatud liival. Üks nendest Hiiumaal, Lõimaste mägedes, kus 100—150 jala kõrgused tuisliiwa mäed finni on kasvutatud ja männiga ära kultiveeritud.

Lõimaste mägedest ei võdi üksi reisija mööda minna, ilma et nähtud pildist waimustatud ei saaks, rääkimata veel sellest, teda mets humitab ja kes teab, kui raske on liiwaga wõidelda. Kes merd mööda sõidab ehk mere äärt mööda läib ja waatab neid sirgeid rohelisti ridu, see peab küll tahtmata selle peale mõtlema, kui palju pidi siin metsamehel tahtejõudu olema, et teda tuisawat liiwamerd sellest muuta, mis ta praegu on. Siin on inimene tõesti looduslega wõidelnud ja teda ka täiesti wõitnud.

Liiwa kinnitamiseks on siin tarwitatud järgmist meetodi: Liiwa peale on meetud otsti, niipalju et liiw pealt kaetud sai. Ükste alla on külitub liiwakaera (*Elymus arenarius*) seeme, mis kasvama hatates liiwa oma pikkade juurtega täiesti läbi põimis. Alles siis istutati siina 2-aastased männi taimed, millel juures juurteawa on kui 1-aastastel ja sellepärast niiskust kergemini kätte saavad ning alati sügawa liiwa sees paremini kasvama hat awad.

Mõned metsateadlased soowitawad liiwa villiroo ja liiwakaera istutamist, mis aga külitam on kui külwamine ja pealegi asjata, sest liiwakaer hakkab seemneji wäga hästi kasvama.

Teist sarnast humitawat pilti wõib Rõpu poolsaarel näha, kus tuisliiw walgelepaga finni on kaetud. Et ka walgelepp selleks niisasti kõlbab, ei oleks nägemata mitte uskunud.

Kui mööda Rõpu poolsaart sõites Lõimeraanda pöörata, kus praegu naista otstine libedasti käimas, siis paistab kogu silma umbes 20-aastane ilusasti ridadesse istutatud walgeleppadest puestist, mis postmaanteeni ulatab.

Maanteed mööda sõites ei wõi praegu kuidagi arwamisele tulla, et need ilusad reas kasvawad lepad selleks on istutatud, et looduse käest külli maad ära wõtta. Alles kui teelt ära pöörata ja randa wälja minna, wõib aru saada nende otstarbest.

Lepad on istutatud õige suurte wahedega — 10' X 15' — kuid siiski on nad oma otstarbe täitnud ja liiwa finni kaetud, nii et praegu liiwa peal 1½ tolli paksune kumar leidub, kus hea rohu juur sees on.

Siin peab ainult veel ühte kartma: kas ei sure walgelepp siin liig ruttu ära ja kas ei tuleks juba nüüd leppade wahel mändid istutada, sellel palju pikem iga. Hakkawad aga mändid juba kasvama ja maad katma, siis wõiks lepad aegamööda maha rainuda. Wõib olla, et õlgi leppadega kultiveerimisel wast see mõte ja sellepärast istutatigi neid nii harwalt.

Et meie mererandades veel palju liiwa kinnitamist ootab, siis ei oleks wast ülekarune, kui mõnes kohas ka walgelepaga proovi tehtaks.

Metsatööstus.

Tõrwatööstus Eestis.

R. J. W-g.

Enne kui tõrwatööstuse seisutorra kirjeldamiseks asuda, peatan lühidalt nende põhimõtete juures, mille peale on üldse rajatud tõrwatööstus ehk puu kuivalt destilleerimine.

Puu kuivalt destilleerimise all mõistetakse puutoe lagunemist kuumuse mõjul sarnastes oludes, kus õhu juurepääsemine takistatud. Sel juhtumisel ei lähe orgaaniliste ainete lagunemine mitte lõpuni — söehappe (CO₂) ja wee

tekkimiseni, nii kui harilikku põlemise juures wasbas õhus — waid sünniwad muudatused, mille tagajärjel keerulisemad orgaanilised ühendused tekivad.

Nende tekkivate produktide koosseis oneneb destilleeritava orgaanilise aine koosseisust, temperatuurist ja teistest tingimustest, kusjuures destilleerimine (kuumendamine) sünnib.

Puutoest tekkiwaid saadusi wõib nende füü

silise oleku järele kolme liiki jagada: 1) kõva jäännus süsi, mis peaaesjalikult süsiniku sisaldab; 2) vedelad produktid ja 3) gaasid.

Bertello ja Violetti ning teiste traditsioonilised tööd selgitavad puutöe lagunemise protsessi ja tekkivate ainete vahelise temperatuuri tõstmise juures, kui destilleerimine finnisõdes nõudes, ilma õhu juurepääsemiseta sünnib, kuna lagunemisel tekkinud produktid eraldatakse.

Alljärgnevas tabelis on kokkuvõtte Violetti katsetest paigutatud.

Temperatuur mille juures kuumendamise sündis C°	100 osast kuumust tekkis lendavaidprodukte	100 osast kuumust tekkis kõva jäännust	Kõva jäännuse oled
160°	2,0	98,0	poolelbi põlenud tulid
180°	11,4	88,6	
200°	22,9	77,1	
220°	32,5	67,5	
240°	49,2	50,8	
250°	51,4	48,6	pruun süsi
260°	58,7	40,3	
280°	63,8	36,2	
300°	66,4	33,6	
320°	67,8	32,2	
340°	68,5	31,5	must süsi
350°	70,8	29,7	
430°	81,1	18,9	
1000°	81,2	18,8	
1100°	81,6	18,4	
1250°	82,1	17,9	
1800°	82,5	17,5	
1500°	82,6	17,4	

100°C juures hakkab mee väljaauramine ja 150°C juures hakkab olaspunel juba lagunemine peale. Esialgu tekivad produktid tihenevad jahutamise juures heledaks, läbipaistvaks vedelikuks — nõrga lõhnaga ja vaevast tuntava hapu maitsega.

Mida lähedamale temperatuur 250° jõuab, seda tumedamaks läheb tihenev vedelik omandab tugeva ja vänge lõhna ja on tuntuvalt hapu maitsega.

Nagu eelpool toodud tabelist näha tekitab 250° juures lendavaidprodukte 51,4%, kuna kõva jäännuse peale 48,6% ülbisest kogust langeb.

Kestab destilleerimine (kuumendamine) ebasi kuni 350° — siis tahaneb veefarnane vedelik tekkinud, kuna selle asemel raskem, tumedam tõrvaaine tiheneb, mis peaaesjalikult süsinikust koos seisab.

Harilikult kestab destilleerimine kuni 400°, kui peaaesjalikult vedelaidprodukte tahetaks saada, sest järgneva temperatuuri tõstmine, nagu tabelist näha, enam suuremalt lendavate ainete rohkest ei muuda.

150° — 250° C vahel tihenev vedelik sisaldab olaspunede juures: mett, terpentini, aise-toni, puupiiiritust, äädikahapet ja teisi happeid ja piiritusi vähemal arvul.

Mittetihenev osa — gaasid sisaldavad peaaesjalikult: süsihapet (CO₂) ja süsihappendit (CO). Kõva jäännus on poolelbi läbi põlenud punakaspruunid tüki.

250 — 350° vahel tihenev vedelik sisaldab vähem neid aineid, mis 150 — 250° vahel tekib, terpentiin puudub juba täiesti, selle asemel ilmuvad: feniol, fenool, toluool, kreosool, tõrvaõlid ja teised vedelad süsinikust, mis kogunime all „tõrv“ tuntud.

Gaasid sisaldavad sel juhtumisel vähem süsihapet, kuna süsihappendit rohkem tekib, ilmuvad süsinikust metaani (soogaasi) grupid.

Kõva jäännus on pruun süsi.

Kui destilleerimine üle 350° C sünnib, siis tihenevad lagunemisel tekkinud lendavad produktid parafiniks, hrüseeniks, püreeniks ja teisteks, harilikku temperatuuri juures, tõrvaks süsinikust.

Gaasifarnane osa seisab peaaesjalikult süsihappendist, vesinikust ja etileenist koos, kuna kõva jäännus siis must süsi on.

Mis ülbise kogunemate ainete saaki puutub siis oleneb see, nagu öeldud, orgaanilise aine koostisest — puuseltisest — ja destilleerimise (kuumendamise) käigust.

Sisalduse kuumendamise juures on vedelate ainete saak suurem, kuna rutulisel kuumendamisel rohkem gaase tekib ja vedelaid aineid vähem saab.

Seda tõendas Genji hulgaarvuliste katsete abil, millest kokkuvõtte allpool järgnevas tabelis paigutatud:

Puuselts	Kuumend. iseloom	Teffivad produktid %		
		Süsi	Wedelik	Gaas
Rast	pit. kuum.	29 ⁰ / ₀	51 ⁰ / ₀	20 ⁰ / ₀
	rut. kuum.	21 ⁰ / ₀	43 ⁰ / ₀	36 ⁰ / ₀
Mänd	pitab.	23 ⁰ / ₀	54 ⁰ / ₀	23 ⁰ / ₀
Lehis	pitab.	27 ⁰ / ₀	51 ⁰ / ₀	22 ⁰ / ₀
(Larid)	rutul.	24 ⁰ / ₀	44 ⁰ / ₀	32 ⁰ / ₀

Peale selle rutulisel kuumendamisel kõrgema temperatuuri juures tekkivad gaasid on suurema põlemise väärtusega, samuti ka süsi sisaldab rohkem süsinikku, nagu allpool olevad Suoni katsete näitajad:

Kuumend. temperat.	150—200 ⁰	200 ⁰ —280 ⁰	280 ⁰ —380 ⁰	380 ⁰ —500 ⁰
Süsiniku % / 100 / sões	60%	68%	78%	84%
1 kuub. meetri gaasi põlem. väärt. kalor. riates	1100	1210	3920	4780

Kui kuumendamine alla 200⁰ sündis, siis sões oli ainult 60% süsinikku, kuna muu osa (40%) weeauru süsinefiniktude ja teiste kõrvaliste ainete arvete langes; kui temperatuur kuumendamise juures aga 380⁰—500⁰ tdufis, siis tdufis ühes sellega ka süsiniku protsent sões 84%, kuna gaaside põlemise väärtus rohkem kui neljastordiselt, esimese juhtumisega võrreldes, suurenes.

Sellest kõigest selgub, et kui destilleerimise otstarbeks vedelate produktide saamine on, siis tuleb profsess pitabafelt läbi viia, kuna vastuolka — parema väärtusega sões kiire kuumendamise juures kõrge temperatuuri all tekkivad.

Cestis on praegu ainult otaspuude (männi ländudest) destilleerimise sisse seadud olemas.

Otaspuude destilleerimiseks tarvitatakse waigurikas puud, mida peaaajalikult perekond *Pinus*'e (männid) esitavad annavad. Meil on tähelpanemise väärt mudugi ainult — harilik mänd (*Pinus silvestris*).

Destilleerimise jaoks läheb waigurikas puu tüvi, mis männi rooste (*Peridermium pini*) poolt vigastatud ja iseäranis waigune on ehk kunstlikel teel „haamatud“ puu, kui kaswawal puul loor maha wõetakse ja mõnede aastate seisma jäetakse, mil ajal waigu rohkus puus kaswab; rohkem tarvitust leiawad aga männi lannud, mis 8—12 aastat ehk rohkem peale puu maharaiumist seisnud ja mille-

del wälimine, waiwu mittefjalbam petiosa (*Splintholz, заболонь*) ära pehkinud, kuna ainult sifemine waigurikas tuuma osa (*Kernholz, ядро*) järele on jäänud.

Peained, mis ländude destilleerimise juures tekkivad, on: terpentiin, tõrw ja süsi, kuna wähem tähtsust weefarnased wedelikud on, mis peale mee peaaajalikult puupiiritust ja äädilahapet sisaldab.

Terpentini, mis ländudest aetakse, tuntakse ilmaturul: rootsi, soome, wene, ehk poola terpentini nime all ja eraldatakse, samuti ka hinnatakse wähemalt, n. nimetatud prantsuse terpentini, misfugune puude waigutamisel saadud waigust ära aurutakse.

Terpentini tarvitatakse, kas toorelt — puhastamata — sel kujul, misfugusel ta destilleerimise juures saadud desinifitseerimiseks ehk teiseks otstarbeks, kuid suuremalt osalt lastakse ta puhastatud kujul turule.

Wiimasel kujul läheb terpentini — kui tooresmaterjaali suurel määdul farmatööstisteks otstarbeks, õlide, lakide, kittide, saapamäärete ning kreemide ju. walmistamiseks. Lõhnawate seepide walmistamiseks läheb ka terpentini.

Wiimasel ajal läheb terpentini tooresainena tselluloobi tööstuseks — tammide, kinolintide j.n.e. walmistamiseks.

Ka kunstliku kautshuti ja wäheha tähtsusega tööstuste tooresainena leiab terpentini omale teed.

Umbertöötamata, toores tõrw läheb peaaajalikult laewatööstuse tarvituseks: paatide, laewa dekkide ja weeluste osade tõrwamiseks.

Umbertöötatud tõrwast walmistatakse määreid, kreosotõliti — mis ehitusmaterjaali imbutamiseks (*imprigneerimiseks*) läheb, et materjaali iga pikendada samuti läheb teda ka farmatööstisteks otstarbeks ja pigide saamiseks. Wiimastest on rohkem tähtsamad: laewa pigi (*Spiegelpech*), ja tingsepa pigi.

Kui suureks terpentini tarwidus üsfitutes maades on kujunenud, seda selgitawad järgmised andmed: enne ilmasõda tarvitati Saksamaa 33.000 tonni (iga tonn ümmarguselt 80 puuda), mis peaaajalikult *B. Am. Üh. N.*, Prantsusemaalt, Hispaaniast ja Greqamaalt sisse weeti. Peale ilmasõda langeb Saksamaa tarvitamine kunni 29.000 tonnini.

Teine suurem sissewewomaa oli Inglismaa: 1907 a. weeti 26.000 tonni sisse ja jällegi peaaajalikult Põhja-Ameerikast ja Prantsusemaalt osalt ka Wenemaalt.

Wäljaveomaadest: Põhja-Ameerikast 1907 a. weeti wälja 47.000 tonni; Wenemaalt enne

ilma sõda umbes 14.000 tonni, Rootsi — üle 4.000 tonni (1900 a. andmete järele).

Gest. s on puu destilleerimine ehk õigemini tõrvatõstus veel õige noor.

Vanemas kirjanduses ei leia peaaegu mingisugugi tähendusi tõrvatõstuse kohta, wälja arwatud mõned üksikud taudsed märkused.

Ühes vanemas töös — „Instruction für sämtliche publique Wald-Förster des Herzogthums Piesland und Province Nejel“ — 1782 a. ilmunud — kus taunis üksikasjaliselt iga suguse metsaametniku kohustused ja tööd üles loetud on ainult mööda minnes paar sõna kännu juurimisest ja koorefistikumisest tõrvaajamise tarwis öeldud.

Kuid siiski on teiste andmete järele teada, et juba XVIII aastajaja lõpul Suure-Rõpu ümbruses kaunis laialt õepõletamine oli edenenu.

1840 a. Bode — „Die Bewirtschaftung der Forsten in den Ostsee-provinzen“ — tähendab autor, et kände tarwitatakse rehtede kütteks ja üksikutele juhtumistele ka tõrvaajamiseks.

1871 a. Riia näitusel oli wäljapandud — õepõletamise ahju muld, puutõrva ja terpentiin.

Näituse arwustaja nimetabes wäljapanekuid, tähendab juure, et wäljapandud tõstuse produktid oma puhtuse poolest nimetamiswäärt on, arwab siiski, et waewalt puu destilleerimise ettemõtted eluõdimelisteks juudawad saada, sest tõrge töötaru tõttu ei saa nad püsima jääda.

Siljemalt — 1885 a. Gestimaa Metsa Seltsis peetud kõnedes kändude juurimisest hindab kõneleja kändusi ainult kui küttematerjaali, kuna kasutamiseks tõrvaajamise otstarbeks sõnagi ei lausu.

Sellest võib näha, kui tehawad on andmed endise aja kohta. Siiski võib arwata, et koduste tarwiduste rahuldamiseks mõneski talus tõrwa aeti ehk küll peaaesjalikult süte saamist silmas peeti.

Seda tõendawad nii ühel kui teisel pool leiduwad wanad augud ja koopad, mis rahwa suus tõrwa- ehk õepõletuse nime all tuntud ja mõne talu nimega ühendatud, kus wiist omal ajal sellega tegemist oli tehtud.

(Särgneb.)

Jahiasjandus.

Kulli ja waresse tüli.

Ühel läinud aasta sügisepäewal istusin ma „Gesti Metsa“ lugedes omas toas kirjutuslaua taga, kui kole mustawaresse kisa minu tähelepanu oma peale tõmbas ja sundis mind aknast wälja waatama.

Aknast wälja waadates nägin, kui wäsinud hall kull parajasti üle lageada platfi maja eest mööda lendas ja tema järel suur kari waresseid.

Wäsimuse tõttu kukkus kull tihedasse pargi alusmetsa ja sattus seal täiesti oma tagaajajate wõimusesse.

Seinalt jahipiisfi wõttes jooksin parki. Suur hulk musti ja halle linde liikus siin nõgeste ja ohakate wahel farjudes edasi ja tagasi, kuna õhus weel mitusada waresse ringi lendas.

Kümme sammu minu eemal oli libe wõitlus mõnekümne waresse ja ühe raudkulli wahel käimas. Warsti panid waressed mind tähele ja kadusid üks teise järele, ainult üks wares oli nähtawasti niitwõrd wihaselt kulliga kokku sattunud, et ta hädaohu peale waatamata ikka weel edasi wõitles.

Õhusstasin need waprud wõitlejad ellu jätta ja astusin weel lähemale lahinguplatfale. Witmaks läks kullil korda waresse kääst lahti pääseda ja kadus parki puude wahele, nähtawasti ilma wigastusteta jäädes, kuna aga waresse lend nii waewaltine oli, et tema peale halastades ta maha lastin.

Rigemalt teda silmitsedes nägin, et temal mõlemad silmad wälja olid nohtud.

Waremalt, 1908 aastal, juhtusin sarnast mõitlust kanakülki ja halli warese wahel nägema.

See oli Riia lähes, kus ma seeford parajasti oma võrkusid angerjate ja lestade püüdmiseks wälja panin.

Suwitam oli see mõitlus selle poolest, et mõlemad mõitlejad merde tulkusid. Waresele läks korda ära lennata, kuid kull oli niivõrd wigastud, et tiivad enam ei tõotanud ja korda läks teda elujalt finni wõtta.

E. Tiling.

Kuidas linde talwel wabas looduses sööta.

S. M.

Säes on talw ja warsti katab maad pakks lumi. Nändlinnud lendasid soojale maale ja elawad seal mureta. Kuid muist linde jääwad talweks meile ja kannatawad fagedasti külma ja nälga. Tihased tulewad metfast hoonete lähedale ja otsiwad usse eest raswatükikesi. Seadsin poole tunni eest samasse kohta, kus minewalgi aastal oli, automaat lindude söötmise aparadi. Müüid on wiis-kuus tihast selle üles leidnud. Paari tunni pärast käiwad juba üle kümne tihase aparadist teri nokkimas. Sellest on näha, et wanad sõbrad on juwe hästi üle elanud. Nähtawasti elawad tihaste liigid — parus major ja parus communis — aastate kaupa ühes ja sellesamas metsatükis ehk aias. Kui lumi paksemaks läheb, tuleb metfast ikka enam ja enam tihaseid koju. Wõin tundide kaupa läbi akna waadata, kuidas üks tihane tuleb, tõmbab aparadist kanepitera ette, haarab selle filmapilk noka wahele ja lendab siis lähemale puuokjale seda sööma; selle järele lendab teine, kolmas jne. Noored linnud, kes weel aparadi ei tunne, näewad, et wanevad sealt midagi leiawad ja hakkawad siis seda igast küljest uurima, ja selle juures teewad mitmesuguseid kentsakaid wigurid. Tihane wõtab korraga ainult ühe kanepitera noka wahele, mida tema aga kunagi aparadi juures ei söö ja ikka sellega eemale mõne puu otsa lendab.

Sellepärast on akna all alaline lindude wõidulendamine ja kestem rõõmus sädistamine, millele ka poolt minutit wahet et tule.

Paar porri — sitta caesia — on ka aparadiga tuttawad. Porr on kentsakas lind, kes ei söö korraga teri ära, waid kannab neid juure hoolega omale tagawaraks ja peidab terad puukoore alla, pragude wahel. Porr ei peida ka palju ühte kohta, waid wiib enamasti igakord uuele kohale, nii et mitmel pool puupragude wahel wõib üksikuid teri leida. Tihased, kõwera nokaga puuforistaja — certhia — — jääwad warsti porri kawalusest aru, otsiwad tema peiduurfad üles ja sööwad terad ära. Ära nähes, et kelmidega tegemist, otsib porr ikka uusi ja uusi puupragusid ja peidab hoolega teri. Et aga niisuguse alalise peitmise ja otsimise juures palju puurõõwifute tõuke ja mune üles leitatse, on iseenesest arusaadaw.

Olgu linnusõpradele meele tuletatud, et tihaste liigid: porr, puuforistaja jne., elawad ikka puude otsas ja sööwad putukaid, nende tõuke ja mune. Nemad ei söö mitte leiwatükikesi ja wiljateri; aga neid wõib hästi sööta kanepi- ehk päewalilleseemnetega, ehk jälle raswatükikestega. — Sellepärast, kes linde armastab, ärge waewake ja ärge pidage puuris linde wangis. Paremt aitame oma sõpru wabaduses talwitel tihtal külmal ajal.

Automaat lindude söötmise aparadi, millega wõib kasulikke alalinde sööta, on nende ridade kirjutaja üles leidnud ja kokku seadnud. Aparaat on nii ehitatud, et sellest warblased teri kätte ei saa. Pml.

Nabala mees salafütiks.

J. Põllumehe sulejoonistus.

Nabala mees sai hiljuti koguni kogemata kombel Saku Õllewabriku mehe käest piisfi osta... Kodus waatas ja uuris mees piisfi igast küljest ja otsast.

„Sm!“ mõtles mees. „Nüüd hakkab õige salafütiks!“

Tõelisel hommikul võttis warnast „tule-
raua“, laadis „täis“ ja läks metsa.

Kui pool päewa metsas ümber kolanud, nägi ta viimaks, et jänes pöõsa all magab.

„No, ei sa nüüd enam minu käest pääse!“ mõtles mees. „Aga kui ma selle esimehe jaagi maha põmmutan ja linna turul mü-
nele mammile ära müün, siis ma siis selle rahaga teen... Sm! Ostan õige „poole toopi“ wa kibedat ja panen pea „täis“. Siis tõstan tantsuks jalga ja laulan ise kaasa: Nitille ritti! Nitille ritti! Nabala poisid jahimehed!“

Ja heameelega hakkas mees laulma. Seda kuuldes kargas jänes pöõsa alt üles ja pani jooksu. Mees lastis kull weel jooksu pealt „paar põmmu“ järele, kuid jänes libutas sellest hoolimata kui „tuul“ edasi.

Nabala mees seda nähes wiiskas piisfi käest maha ja libutas „tuhat nelja“ jänesele järele, ise karjudes:

„No kurat võtaks sind küll!... On sul jalad, on mul ka!“

Küll jooksis mees uit et keel hammaste wahelt väljas, aga jänesest kätte ühtigi ei saanud.

Et mees jooksu wäsiunud, sammus ta pikkamisi koju, istus süngi ääre peale ja õhtas:

„Ma oletsin jänesel muudu tõessti kätte saanud ja koju toonud, kui seda raskest haawlikotti poleks taskus olnud, mis jooksu takistas!“

Järsku tuli selle peale mehel piisfi meelde, et see metsa maha ununud... Jooksis küll kobe metsa piisfi otsima, kuid metsawaht oli selle aja sees paukude peale kohale ilmunud, salafütiks piisfi pöõsa ligidalt leidnud ja koju wiinud.

Õnnetu Nabala mees ei julgenud met-
sawahtilt piisfi nõudma minna, siis oleks ta salafütiksime järel „lõksu“ langenud, fraapiks kukalt ja õhtas:

„Kurad võtaks seda wa' salafütiksime!“

Mitmesugust

1. metsateadlaste päew.

5. ja 6. jaanuaril Tartus, ülikooli ruumides.

Osawõtma olid ilmunud: ülikooli rektor, 4 lektori, 23 üliõpilast, metsakorralduse inspektor, 2 metsade peawalitsuse ametnikku, 24 metsaõuilemat, 9 abimetsaõuilemat, 23 metsakorralduse ametnikku ja külalistena 11 eraisikut mitmelt erialalt.

Roosoleku awab akadeemilise metsafeltil esimees H. Mattiesen. Terwitab kokkutulnud metsamehi ja tänab metsade pea-

walitsuse ülemat, ülikooli walitsust ja üliõpilasi, kes lahkesti metsateadlaste päewa kokkutsumiseks kaasa on aidanud. Muuseas nimetab, et kõik annab tunda, et met-
saasjanduse alal töötatakse. On tunda ja teada, et ühtsed ja needsamad sihid ja soowid edasipüüdnise ja asja parandamise suhtes on niikõige Tallinnas, riigi metsade keskwalitsuse asutuses, kui ka kohtade peal metsfondades, ülikooli metsoosakonnas ja õppival noorsool. Ka metsameeste enesest elisawaldustes on edusamme märgata: on asutatud ühtsused, on peetud igal aastal

kongressi ja juba kolmandat aastat on ilmunud oma kuukiri „Eesti Mets“. Metsateadlaste päevade tähtsust meelde tuleta- des tähendab, et sarnaste päevade ülesanne ei ole mitte metsaametnike oluforda parandada ehk selgitada, vaid kõik päevakorrale tekkivad küsimused peavad pühendatud saama ainult metsale enesele ja metsamajapidamisele.

Juhatusse walitakse: esimeheks ülikooli lektor D. Daniel, abideks metsainspektor Alf. Nuksmann ja metsaõilem S. Karu; sekretäriks metsaõilem Chr. Veitlop ja abideks üliõpilased N. Weeberg ja Ed. Wester.

Metsateadlaste päeva terwitavad: põl- lutoõministri ja metsade peawalitsuse nimel — Nuksmann; metsaõilemate ühingu ja „Eesti Metsa“ toimetuse nimel — Nege ja metsateen. ühise juhatusel nimel — Veitlop. Peale selle olid terwitusi saanud Pärnu maakonna metsaõilem R. Kun ja Jaan Tõnisson.

Esimesena kõneles lektor D. Daniel teema üle „Rõdumaa metsanduse ajalugu“, mille sissejuhatuseks seab motto: „Kui tahame olewikust dieti aru saada, siis peame enne minewikuga tutvuma“. Referent näitab, et põllumajanduse arenemine ja inimkonna kultuuri tõstmine on peaasjalikult metsade häwinemise põhjuseks olnud, kuid mets on inimese elus siiski tähtsa tegurina püsima jäänud ja seab oma referaandi ülesandeks metsade saatusel arenemise käiku üldjoontes — eriti Eestis — jälgida, juure liigades, et meie metsad ootavad veel oma ajaloo kirjutajat. Meie maa ja rahwa kaugem minewik on hämaruses ja ajalooline ajajärg algab alles XII aastastajaga. Eõjapagulasel jäid suurematesse metsadesse elama ja karja pidades ja metsast põldu harides hakkasid metsa hävitama. XIII aastastajal kestel arvati Eestis põldu õpetaja Kopsferi andmete järel umbes 15.500 adramaad. Juba XVI aastastajal kestel on Tallinna kaudu suurel arvul wilja wälja weetud. Põllud ja karjamaad laienesid ja ürgmetsad kadusid. XV aastastajal lõpul, kui Jwan III sõjamaaks nõudis, mida ennemini wahaga makseti, wastasid sakslased, et metsade wähenemise tõttu on mesilaste pidamine

wähenenud ja wahaga maksta ei saa. XVII aastastajal algul oli inimeste arv jälle märksa kahanenud ja metsa pind suurenes.

1645 a. ilmus esimest korda Guberti raamat, milles seletust anti, et kõige parem maa on, kus tammed kasvavad ja siis künkline kuusemetsa maa. 1664 a. keelas juba Rootsi walitsus metsades omawolilise raiumise ära. XVIII aastastajal algul on jälle suuremad metsa laastamised olnud kindluste ehitamiseks jne. 1741 a. kindralkuberneri ettepanekuga nõuti maapäewalt sundida talupoegi metsaistutamisele ja metsa hoidmisele. 1783 a. andis Katariina II oma ukasliga talupoegadele täielise wabaduse metsasaadusi linna wada. 1789 a. soowitab maapäew metsa külmist. 1818 a. peale ei ole mõisnikud isegi enam paberil metsahoidmiseks sõna wõtnud. 1870 a. alates on metsa kultuura tööd jälle hoogu wõtnud, ehk küll selleks eriharidusega mehi wähe oli. Ka puudusid ajatohased õperaamatud. 1840 a. ilmus raamatukene „Handbuch zur Bewirtschaftung der Forsten in den Deutschen Ostseeprovinzen Russlands“ N. Bode sulest, kes ise metsasaanduse õpetaja oli ja selle teenuste hulka ka Kurra ranna litwagendike finnitamist tuleb lugeda, kuna mõned pärastised teiste sulest ilmunud raamatukesed mingisugust arwustust wälja ei kannatanud. Enne 1870 a. oli põhja-Eestis ainult 3% ja lõuna-Eestis 9% korraldud metsi. 1907 a. andmete järel aga korraldamata veel: põhja-Eestis 55% ja lõuna-Eestis 36%. Mitmel pool kultuuradel andsid wõõralt maalt toodud seemned halbu tagajärgi ja kultuureeritud metsad tulid maha raiuda ja omamaa seemnega uuesti küllida.

Rõpuks tähendab referent, et meie oleme poliitilise ja majanduslike küpsuse tunnistuse ajaloo ees werehinnaga omandanud ja kätte saanud ning peame püüdma, et meie oma maa looduse wara — oma metsade — suhtes, tulewaste põlwele tõttu ees mitte hukkamõistmist ei leiaks. Selle suure ülesande täitmisel peab meie, metsameeste, osa üks suurematest olema.

Referaadile järgnevatel läbirääkimistel avaldakse soov, et kohtade pealt teateid Akadeemilisele metsajeltsile saadetakse wäenemate kultuurade üle ja ka sellesse puutuwad dokumendid, kirjawahetused ja raamatud endisest ajast ülikooli juure toodatakse, niihästi mõjatest kui ka endisest riigimaade walitsuse arhiivist.

Teisets referaadiks oli Ed. Schabati „Metsawalitsemise ja metsa korraldamise wahetord“, millega referent püüab selgitada, et metsaforralduse ülesanne on puhttehniline, s. o. korrapäralise metsamajanduse kawa kokkuseadmine, aga mitte juriidiliste piiride selgitamine ja „status quo ante“ maksmapanemine. Metsaforraldus peab metsawalit- susele kõige tähtsamad eksploateerimise põhialused andma. Metsaforralduse tööd on aga nõnda rasked, et wabatahtlike endises Wene metsaforralduses ei leidunud ja noori metsateadlasi nagu karistuseks sinna „disiplinaar roodu“ tuli määrata, kus neid ka Gestis „lollideks“ nimetati ja metsaforralduse juhatajat „lollide päälitaks“. Wenemaal tehtud ekssjamine konstateerib referent oma isiklike waatluste järele ja tähendab, et ka Saksamaal metsaforralduse alal, niipalju kui raamatute järele teada, ekssjamine on tehtud. Wene metsawalit- suses ettetulnud wäärnähtusi arwustades toonitab referent, et otstarbekohane ei ole sarnane kokkukohidmine, kus ühest poolt metsawalitaks oma walweametnikke abil ka weel metsaforralduse töid täidab ja teiselt poolt metsaforralduse tehnika segab ennast walitsuse wõimu piiridesse. Mõitsee „weetampimine“ on E. W. 1920 a. metsa forralduse juhatuskirjast kõrwaldatud. Gestis metsamajanduse sisseseadmisel ei ole meie ülesanne seda mitte Wene ja Saksa eeskujul teha, waid wõtame eeskujuks oma lihtrahwa looduse tarkuse. Lõpul seab referent metsaforralduse eesmärgiks üles: „Metsaforraldus töötagu Gestis ainult majanduslike ja tehniliste eesmärkide saavutamiseks ja ärgu segagu ennast kunagi metsawalitaksuse wõimupiiridesse“.

Läbirääkimistel sünnitab pikemaid watelusi küsimus, kes on õigustatud ja kohustatud metsaforralduse juures metsa- ja eramaade wahel piirid kindlaks määrama

ja maksma panema. Referent ise kaitseb oma seisukohta mitmete etteheidete wastu ja seletab, et 4 a. jooksul on tahetud läbi wiia neid töid, mis 12 aastaks jätkub, sellepärast on ka plaanid ja metsaforralduse tööd puudulikud. 47 % puudub endiseid plaaniseid ja metsa forraldaja ei ole õigustatud juriidilist piiride kindlaksmääramist enese peale wõtma.

Läbirääkimiste lõpul wõetakse referaadi kohta kaks soowiawaldust wastu: 1) metsaforraldus töötagu ilma piiride juriidilise küsimuse lahendamata ja 2) soowitaw on, et enne metsaforraldust metsa piirid juriidilist oleks kindlaks tehtud.

Peale lõuna wahetaja kõneleb lektor N. Mathiesen aine üle „Statseasjandus metsanduse alal ja selle sisseseadmise wõimalused kodumaaal“ rõhutades, et meie ei tohi leppida ainult nende teaduse saavutustega, mida meie wõõrsilt saame, waid meil peawad olema käsitada uurimise tagajärjed ka oma kodumaa metsadest, mida saaksime kawakindlatest waatlustest, mis katsetega seotud ehk suurearwulistest materjaalist statistilise metoodi järele.

Suuremate katsete hulka peaks kuuluma:

- 1) metsa kaswu selgitamine jäädawate proowitükkide abil;
- 2) mitmesuguste metsauenduste ja raiumise wiiside selgitamine;
- 3) mitmesuguse metsarawitsemise tagajärjed;
- 4) metsa mõju kliima ja maapinna peale ja
- 5) metsakuuwatuswiiside proowimine.

Nende katsete jaoks tuleks wälja walida peale ülikooli-metskonna weel kolm metskonda: Pärnu, Wiru ja Wõru maakonnas ja sinna katsejaamad asutada.

Nendes katsejaamades saaks peale eelpool tähendatud küsimuste ka palju teisi käsitud: puude tehniliste omaduste proowimine, seemnete proowimine, kahjulikkude putukate uurimine ja nende wastu wõitlusabinõude proowimine jne. Referent toob pikalt nättusi katsejaamade tegemusest ja teeb wäljamõtteid wäljamaade eriteadlaste arwamistest katsejaamade kohta, wiit-

maste tekkimise, arenemise käigu ja katsete ajalaua käsitades. Põhemaalt peatas referent Peterburi peakatsejaama ja tema osade sissejaotuse ja tegemuse kirjelduse juures. Oletab, et meil tuleks katseasjanduse ellukutsumiseks walitsuselt krediite nõutada ja komisjon walida, kes jaamade juhatusse ja tegemuse järele walwaks. Nastase wäljamineku kolme jaama kohta ühes sisseadmise kuludega arwab referent üks miljon marka wälja tegemat, mis kõigist 1/2% meie metsade sissetulekust oleks. Ka kolmanda järgu meteoroloogia jaamade asutamist katsemetsfondades peab referent tarwilikuks.

Referaadile järgnewatel läbiraafimistel tulewad esile soowiawaldused (Schabaf), et katsemetsfondad peaksid olema kolmesuurtel terrasfil: põllu-, mäe- ja luhaterrasfil. Ka soowitatakse proowida kase pealmise koore (tohu) korjamist kaswawatelt puudelt ja waiukurjamist, millega juba ülikooli metsfondas algust on tehtud Saksa süsteemi järele. Mõned (Schulbach) arwawad, et kaswawatelt puudelt kasetohtu korjamine on puude rikkumine, mis seaduse järele karistataw. Soowitatakse ka (Daniel) kuusega amortisatsioon katseid teha, sest see puuseltis on meil wigaseks muutunud.

Wõetakse vastu referendi poolt ette pandud järgmine üldine soowiawaldus:

- 1) Katseasjanduse korraldust meie metsades tarwilikuks pidada;
- 2) katseasjanduse juhtimiseks komisjon luua, kes omale ise juhatusse walib;
- 3) komisjoni istangud võimalikult metsateadlaste päewadega ühel ajal pidada;
- 4) Wiru-, Pärnu- ja Wõrumaal asutada peale ülikooli metsfondi veel kolm katsemetsfondi; kõige nelja katsemetsfondi juhatajaks walida komisjon, kus peale walitawate liikmete veel ex officio liikmeteks on;
- 5) selleks walitsuselt wastawaid krediite nõuda ja
- 6) katseasjanduse korraldusele võimalikult pea asuda.

Komisjoni walitakse: 3 ülikooli poolt (Daniel, Mattiesen, Werberg), 8 metsa-

ülemate poolt, 2 metsade peawalitsuse poolt (Nitsing, Nufsmann) ja 2 metsakorralduse poolt (Schabaf, Puhwel). Komisjoni kokkukutsuja Daniel.

Üliõpilane P. Reim demonstreerib oma referaati „Tammikute seisukord enne ja nüüd“ wäga huvitawate piltide abil loodusest. Referent leiab, et tammed on kodumaal koondunud teatud raioonides, mis suguseid Gestis 7, ja jagab neid kahte peatüüpi: tammikud põlluterrasfil ja tammikud mäeterrasfil. (Põhemaalt tammikute kohta waata „E. M.“ nr. 1 — 1923. „Wirumaa tammikud“). Peale Wirumaa tuleb tammikuid veel ette Väina-Saaremaa raioonis. Ka on rohkesti tammikuid Saaremaal. Peatades wanema aja tammikute seisukorral, oletab referent, meil on olnud rohkesti iseäralist tammikutüüpi, nimelt luhatammikuid, s. o. umbes sarnaseid, nagu seda enam-wähem meelde tuletab Pihajärwe Sõsarte saare tammik, kus tamme seltsis nii mitmed kõwad kui pehmed puuseltisid kaswawad.

Tamme kultuurisid arwab referent õigustatuks, kuid soowitab neid ette wõtta just põlluterrasfil, raskeid sawimaal, tarwitades kasufaks, kas mända ehk kaste.

Referaadi lõpul tõusewad watelused. Iseäranis südilt waidleb referendile vastu Schabaf ja pihib näidata, et tamm Gestis kaswab wäljaspool tamme geograafilist piirkonda ja wäljaspool piirkonda leitakse teda ikka ainult juurdesegu näol ehk wäikese salkadena. Seletab, et tamm otsib omale kohta ikka orgudes ja jõeäärsetel luhaterrasfilidel. Põhja-Gestis on teda selle tõttu rohkem, et see suuremalt osalt mereäärne madalik on. Tuletab meelde, et et toht unustada, et meil tamm asub wäljaspool oma kodumaad ja et armasta mitte oma seltsiliseks kaste ja mända, kes ei suuda tamme külje pealt täielise warju all hoida tema latwa wabaks jättes. Paremaks tamme kasufaks ütleb kuuse näinud olewat, kus tamme latwa tipp alati wabalt walguist saab ja külje oksad walguse puudusel ära jääwad. Soowitakse ka tamme kultuurisid pärna ja walgelepa seguga (Nufsmann, Daniel) teha. Muuseas wõtatab sõna ka ülikooli rektor prof. Koppel ja

jutustab, et tema läinud aastal Saaremaa läänerrannas, Vidulas, on väga ilusad taunnemetsa männiseguga näinud, kus kuusk ja kast vähemuses. Vidulas on tamm ja mänd ühepikkused. Seda metsa on endistel aastatel piinlikult hoitud ja sugugi ei arvata, et siin tamm madaliku armastab, sest maapind on 200 jalga merepinnast kõrgemal, ehk küll metsas soistunud lapikest leidub. Toob asjalikke vaatlusi mitmest kohast ja lisab lõpuks juure, et kui inimene kodumaa tammikud on harwitamiseks teinud, siis peab inimene ka teid otsima, kuidas neid jälle kasvatada.

Selle järele võeti veel sõna ühest ja teiselt poolt ja koosolek lõppes kell 10.40 õhtul.

Teisel päeval — 6. jaanuaril — esines esimesena dots. D. Daniel referaadiga „Meie metsade praegune seisukord ja metsamajanduse tulewiku väljavaated.“ Kõneleja näitab statistiliste andmete waral, et meie linnades elanikud liiga palju puud tarvitavad ja, et praeguse tarvitamise viisi juures juurekaswust umbes 70.000 k.-s. aastast puudus tuleb. Meil tarvitatakse iga inimese kohta aastast umbes $\frac{3}{5}$ silda küttepuid, kuna sakslased 6—8 kantjalaga läbi saavad. Raudteed tarvitavad meil 27.000 k.-s. ja wabrikud 30.000—35.000 k.-s.; need wiimased kaks peaksid põlewkiwi peale üle minema. Letab, et väljavaated mitte roosilised ei ole, sest üle saja-aastast metsa on kõigest 2,4%, V wanaduksklassi mets on ka vähemeks jäänud, metsapind on igalpool vähenenud; näituseks Saaremaal wiimase 58 aasta jooksul koguni 88%, 50.000 tinnu on metsastamata, mis ligema 8 aasta jooksul tuleks kultuura alla võtta ja metsakultuuride ja melioratsiooni kredite kärbitakse veel maha. Võiks ehk veel waitida, kui metsamehi endid ja nende majanduslikki huvisid puudutatakse, aga kui metsa enesesse asi puutub, siis peavad metsateadlased häält tõstma. Metsakultuuri tööd on meil hädalised, sest kui meie ei suuda metsapinda wastawalt hoida, peame raieringi alandama. Metsahoib ja kaswatus on tähtis niisasti riigi kui ka ermaabel ja meie peame katsuma rahwa seas huwi äratada metsa vastu.

Referaadile järgnewatel läbirääkimistel arwatakse, et referent liiga pessimistlikelt asja peale waatab. Schabat tõendas, et väljavaated ei ole sugugi nõnda lootusetu. Metsa pinda arwab ta metsa forraldusel registreerida umbes 100.000 tinnu, millest 25% kõlbmata maad, kus ka osalt V bonteedi mets praegu kaswab ja mis melioratsiooni abil heaks metsapinnaks võib muutuda. Nege leiab, et referendi andmed et ole mitte kõik õiged, sest need on osalt wõetud sellest ajast, kui meil küttekriis oli, puud ülemäärast tarvitati ja tagawarast koguti. Tähenab, et metsakondadest saadud andmete järele raiestikkude kultimeerimises on suurt progressi märgata ja lootust on ka, et selle tõttu suuremate summadena metsakultuuratõõde jaoks kreditti antakse, mille saamiseks eriti soowi awaldati. Et õiged andmed sellel alal väga tähtsad on, awaldasse soowi, et peawalitsuse juure jaoks statistikaosakond asutatud ehk vähemalt mõni ametnik selleks pandud, kes statistika keskbürooga käsitäes metsa statistikat peaks. Arwatakse ka, et juhtumistel, kui krediidisaamine raskestub, tuleks metsaostjatelt hakata metsaülemate deposiiti kilt raha wõtma. Referent leiab läbirääkimistest, et noorematel metsameestel on rohkem optimistlikud waated, kui wanematel ja soowib edu nimelt noortele, tuletades meele hommikumaa wanaõna: kelle käed puud istutatavad, seda tulewased põlwend õnnistawad.

Sõuna waheljal pildistatakse metsateadlaste päewast osawõtjaid Zooloogia instituudi läwel ja peale lõunawahelaga kõneleb entomoloog R. Zolt kahjulikkudest putukatest kodumaa metsades, näidates kuulajatele meie oma metsadest kogutud uurimistöõde kollektiivoni, kastikest ja purgikest ringi lastes, ja päewapildiwõtteid udupildi-aparaadil demonstreerides. Referent annab iga putuka kohta seletust ja kirjeldab nende kahjulikkude juu. Läbirääkimistel lähewad arwamised selle kohta lahku, kas typographus'el on aastast üks generatsioon ehk mitu. Referent tahab selgeks teha, et ainult üks on. Wõetakse vastu soowitawalus, et iliksooll metskonda jaoks asutatud entomoloogita

katsejaam, mis eeslugu kokkuhoidmise mõttes võiks põllumajanduse katsejaama juures töötada. Referent lõpuks tähendab, et temal korda ei ole läinud suuremat rõhku metsa entomoloogia peale panna, vaid on neid andmeid kogunud mööda minnes, töötades Raadi mõisas põlvitöö entomoloogiat katsejaamaga.

Järgneb dots. N. Mathieseni referaat „Kultsehariduse küsimus“, milles kõneleja esiteks pilku heidab meie läinud minevikku, kus kodumaa riigimeeskades peaaesjalikult Wene ja Poola soost ametnikud kohiti said ja rüütlimõistates Saksa „metseherrad“. Metsnikkudeks pääsis ka kaunis suur protsent eestlast ja neid valmistati ette paremates metskondades: Mubrus, Parkis, Pollis, Rõpus, Wäänas jne. Ka leidus endiste mõisaomanikkude hulgas isikuid, kellel kõrgem metsaharidus oli. Metsawahitide haridusline tasapind oli nii madal, et ka kirjaostamine writte tingimata nõuetaw ei olnud. Wiimase aja metsafakultuuratööd on hakanud juba metsawahilt pigem rohkem nõudma. Referent peatab peaaesjalikult metsa alamametnikke hariduse küsimuse juures, akadeemilist haridust ainult mööda minnes puudutades. Rahjateb, et ka ülikooli juures ei ole saadud täielist rõhku metsateaduse peale panna, sest oli tarwis ette valmistada metsamehi ka riigiametnikkudeks. Ülikooli kursos on ette nähtud nelja-aastane, sellest 3½ aastat teoreetilist, ühes kolme-sümme praktilist ajaga. Neljas poolaastat on lõpu-diploomi töö jaoks. Esimesed poolteist aastat on pühendatud peaaesjalikult üldhariduslikele loodus-teaduslikele ainetele, nagu botaanika, zoologia, füüsika, keemia, meteoroloogia, mineraloogia, entomoloogia ja geoloogia. Ka ehitusteadus, õiguse üldõpetus ja rahwusmajandusteadus ühes statistikaga wõiwad esimestel aastatel läbi wõetud saada, kuna geodeesia juba tingimata esimesel aastal läbi wõetud peab olem.a. Järgmistel wiimastel õpeaastatel kantakse ette eriopeatud: metsloomade ja lindude bioloogia ühes jahiasjandusega, dendroloogia, üldmetsateadus, metsakaswatus, metsakaitse, metsaajalugu, metsatäseertmine, metsaforraldamine, metsa-

walitsemine ja metsatehnoloogia. Rõrwalõpeatud on: kultuurtehnik, kalakaswatus, aiandus, põllumajandus, ühistegewus ja esimese abiandmise korraldus. Peale selle on weel kawatsusel: metsakafutus- ja metsateede korraldus. Metsaasjanduse ajakirjaks oli 1922 a. lõpul 104 üliõpilast ja 4 wabakoolajat. Ülikooli juures peetud erikursustel on umbes sarnast teadmistega metsamehi ette valmistatud, kui end. Wene metsafondudktorid olid; need on abimetssaiilemateks ja metsaforraldajateks läinud. Wõrdleb 8-kuulisi kursusi Lään-Euroopa keskkoolidega. Tulewikus arwab meie metsamajapidamise rohkem intensiivsemaks muutumat ja ka alamteenijatele rohkem teadmissi nõudwat, mille tõttu metsawahitide kategooria täiesti ära kaoks. Metsawahitide aset peaks metsnik (Förster) täitma, kes vähemalt täieliku algkooli hariduse on saanud, iseseiswalt kultuuratööd mõistab korraldada, metsa puhastada, metsamaterjalide ülestöötamisel ja wätksel arwul surunud metsa müümisel arwet wõib pidada ja kes oma kohuste täitmisel otse metsaiilemale eht tema abidele alluks. Sarnast metsnikkude personaali ettevalmistamiseks lähets umbes 10 aastat ära ja wastaw kool 2-aastase kursusega tuleks kohe awada. Peatades pikemalt kooli eeskawa juures, leiab, et kooli üle 20 õpilase wastu wõtta ei wõi ja meil tuleks iga aastat tarwis umbes 50 metsnikku wälja lasta, nii peaks paar kooli asutatama. Arwab, et metsnikkel peaks ka wõimalus olem.a kõrgendust saada kas palgakõrgenduse näol eht neile õigus autama abimetssaiilema kohustetäitjaks saada. Arwesse wõttes, et metsawahitide ümbermoodustamine ifkagi ainult tulewikuküsimus on, peatub referent metsateenijate ülemaaltfel kongressil ülesseatud kawatsuse juures metsawahitidele nelja aasta jooksul iga-aastaste üheliulistele kursuste korraldamise kohta, mis nelja wahetusega igal sumel 1 kuud kestaks. Arwab, et neil kursustel tuleks tutvustada metsawahitid kultuura tööriistadega, kahjulikkude putukatega ja puuhaigustega ja wõitluswiisidega nende wastu, metsa ülestöötamisega, metsa rawitsemisega, lihtsamate mõõtmiswiisidega,

metša hindamisega, metša plaanidega ja metša walweametrnikkude teenistuse kohustustega, kuid kardab, et õperaamatute püüdel sarnased kursused soowitawaid tagajärgi anda ei saa, sest metsawahid, kes maapidamisega seotud, wõiwad ka ettelugemise ajal oma heinategemise ehk kaeraäästamise peale mõelda. Eriti metsnikkele peab referent tarwilikuks igas maakonnas 2-nädalisi kursusi korraldada. Lõpuks awaldab soowi, et metšade peawalitšuse poolt kaoks instruktori ametisse seataks, kelle ülesanne oleks metsnikkudele kahe- ehk kolmepäewalisi kursusi korraldada ja tarwiliste kollektšioonide ja preparaatidega tutvustada.

Läbiraäkimistel lähewad kooswiibijate arwamised lahku. Nuksmann arwab, et ilma metsawahitideta läbi ei saa ja kui metsawahitide asemel metsnikud on, siis ei jõua ilma wahelülita metšauülem neid kontrolleerida. Karu toonitab, et metsawahitide kursuste asjas peaks sellele seisukohale asuma, kuidas see ülemaalisel metšateenijate kongressil heakskiitmist leidis. Et kutsehariduse asjas rohkem läbikaalutud platwormi saada, walitakse 5-liikmeline komisjon (Mattiesen, Tõldsepp, Nuksmann, Schütz, Sihle ja kand. Daniel), kes järgmisteks metšateadlaste päewaks oma ettepanekuga esineks.

Keitakse tarwilikuks igal aastal 2 metšateadlaste päewa ära pidada: suwel jaanipäewa ümber ilma referaatideta — esimesel aastal ülikooli metšakonnas, ja talwel jaanuarikuu lõpul ülikooli juures referaatidega.

Wahetatatakse weel mõtteid metšakasutamise wiiside ja teiste küsimuste kohta ja lõpuks tänawad kooswiibijad akadeemilise metšaseltsi juhatust metšateadlaste päewa korraldamise eest ja ka koosoleku juhatust.

Koosolek lõpeb kell 9 õhtul. Chr.

Metsamehe tulewikuwaated.

Siljuti peeti Tartus esimest Gesti metšateadlaste päewa, mis pühendati terwelt metšale enesele, kuna kõrwale jäeti kõik metšateenijate olukorra parandamisesse puutuwad küsimused.

Ei saa aga salata, et just need wiimased küsimused, mida juba nii kانا lahendada püütakse, metšateenija elu tulipunktiiks on, kuhu ta ikka ja alati oma lootuse kiired koondab. Selle küsimuse lahendamiseks on asutatud ühifused, on kokku kutsutud ülemaalsed kongressid, on käidud, palutud, räägitud märgufirjadega esinetud ja siiski — wäga wähe tagajärgi saawutatud iseäranis alammetšateenija suhtes. Palga alamäär — 16. aste — on küll ligikaudu ülesseatud nõuetele wastaw: — 5000 marka asemel 4500 marka, kuid sellel on sabas weel palju a-sid ja b-sid, mis palga määramist endiselt 810 margast peale alates wõimaldab, kuna metšateenijate soow oli, et kõigile saaks palga alamäär elamisminimumiga kindlustatud ja maa kasutamise eest tasu rendi näol wõetud, sest nagu juba mitu korda selgeks tehtud, maksab metšateenija oma kasutada olewa maa eest palgamaa näol palju rohkem kui asunik sarnase maadiki eest.

Siiski palgad on normeeritud ja lõpuks wastu wõetud, kuid wahetork metšawahitide palga ja palgamaa wahel on ikka alles selgitamata. Tähtsuseta on, kas jääb maa palga- ehk rendimaa nime all kasutada, kuid tarwis oleks kiirelt maa wäärtuse järel ära hinnata ja kasutamise tasu kindlaks määrata, kuna ilma maata metšawahid palg elamisminimumi tingimata peaks wastama.

Doodame, et kui metšawahitide palga ja maa wahetork ligemal ajal erimäärusega lahendamist leiab, siis walitsus vähemaid wendi waestelastena ära ei unusta ja neile nende töö ja waewa eest kui mitte rohkem, siis onnelt inimese wiisil äraelamist wõimaldab.

Mis nüüd sellesse puutub, et ajalehtedes ikka ja alati armastatakse metšateenijate eesõigustatud seisukorda kinni naelutada, siis ei saa see, kes metšateenijate eluolu ligemalt tunneb, seda kuidagi tõsiselt wõtta. Nii nagu sihe, kahe ajalehe paremad ruumid ja atneline seisukord weel terwe Gesti ajafirjanduse kohta otsustandem ei ole, nii ei saa ka terme metšateenijate pere seisukorda mõõdupuuks wõtta ühe-kahe metšauülema paremat ehk suuremat

maalapikest ja liijatoakest mõnes parandamata mõisa hoones.

Ei taha siinkohal faktidega esineda (seda võime edaspidi teha, kui soovitakse), kuid tähendame lühidalt, et on küllalt metsateenijaid, kellel lapikest maad ei ole, kellel puudub isegi korralik peavarj ja suunitud on vahikonnast kangel, teise toa nurgas nagu armuist elama ja palk — arvate, et see elunduetele vastab? Ei. See ei kannata võistlust ühegi ajatirjaniku palgaga välja ja arusaamatuks jääb, miksugune on sarnase metsateenija eesõigustatud seisuford!

Kuid siiski ei võta ükski ajaleht waevals neist näitusi ja fakte ette tuua ja nende kasuks sõna võtta.

Tahtmatalt tekib küsimine: miks ei tahta asju nii näha, nagu nad tõeliselt on.

Ükski teine riigiteenijate liit ei ole nii tagasihoidlik olnud oma hädade avalikkuse ette toomisega kui just metsamehed. Waiksel on töötatud ja loodetud, ainult üks kord aastas, üleriiklikel kongressil, on metsamehe salajamad soovid päewavalgele pääsenud, kuid ka mitte kuigi palju sealt saalist kaugemale. Ja seal on ka hääled esile tulnud, et metsamees nii väga selle kurjakuulsa palgamaa külljes kinni ei olegi, kui aga palk vähemalt elementaarsetele elunduetele vastaw oleks. Mesawahitide palgamaa on traditsiooniline, wanaast ajast siisejuurdunud nähtus ja metsamees on ka sündinud põllumees ühtlasi ja sellepärast pole ime, et maast senini soojalt kinni on peetud.

Toogu tulewik, mis toob, kuid metsamehed ühinewad, rühmawad ja püüawad ühisel jõul edasi — ptkamisi kuid kindlasti — oma eesmärgi, parema tulewiku poole ka käesolewal aastal.

Seeks jõudu ja kindlust!

Kale.

Palgast ja palgamaast.

Anname alamtöödud mõtetele ja waadetele ruumi, ilma et pruugiksime sellega päri olla.

Toim.

Müüd, kus uued riigiametnikkude palganormid Riigikogu poolt on wastu wõetud, wõib ametnik pilku tulewiku peale

heita. Rahjuts peab otsusele tulema, et tulewik metsaametnikkudele jüugi roofilisena ei kujune. Metsaametnikud seisawad madalatel palgaastmetel ja madalastmete palka on majesteet, Riigikogu, kirjis wähe kõrgendanud. Nagu 1923 aasta eelarwe seletuskirjast ajalehtedes lugeda wõib, mõjus metsaametnikkude palgakõrgendus Metsade Peawalitsuse eelarwe peale õige wähe, sest et nemad madalatel palgaastmetel seisawad. Sellest wõib järeldada, et metsaametnikkude astmeid kõrgendada ei kawatsetagi. Mõnu isiklik arwamine on, et metsaametnikud sellepärast senini madalatel astmetel teenida wõisid, et neil see kuri-kuulus „palgamaa“ kasutada oli, ilma renti maksmata. Müüd, kus kawatsetakse palgamaa normaaltalu suuruses ära kaotada ja aiamaa jätta, peaks ka metsaametnikke palgaastmetel ülespoole paigutama. Praegu tuleb ette, et mõnel teisel alal riigiteenistuses, kus nii kõrget hariduslist hõnustit ei nõuta, ametnik rohkem palka saab, kui metsaülem. See on wäärnähtus, mis kaua kesta ei wõi. — Palgamaa juure tagasi minnes julgen tähendada, et palgamaa ära kaotamise kawatjust wõib ainult terwitada, sest ta annab metsaametnikkudele wabana tegewuse juba sellepärast oma ametikohuste täitmisel, et ei ole tarwis energiat kulutada selleks, et prouki teha, kuidas maapidamine ennast kõige paremini ära tasub. Teiseks wõib ametnik oma kohustetäitmisel rohkem aktiivsust üles näidata. Näitusel salakütti, kes isegi kites peale jahti peab, wõib julgesti tabada, ilma et karta tarwitseks, et heinakuhjade ja küünide asemel mõni aeg hilsem tubahunnikud seisowad. Nagu „Gesti Metsa“ weergudel luuenda wõis, et metsaametnik ilma maata ümbruskonna mõju alla sattub, siis ei ole see kuidagi põhjendatud, sest on ju meil mõisaid, mis riigi arwel peetakse, kust wõib põllusaadusi osta. Teiseks on ja arwatawasti saab ka tulewikus meil suuremaid majapidamisi olema, kelledega wõib kokku leppida, et nemad oma saadusi harilikku turuhinnaga metsaametnikkudele müükiid.

Mii wõiks palgamaast päris ferge jüdamega lahuda, kui rahapalk wäärilist elu-

mist võimaldab. Etis jääks paljudel põhjus ära metsaametnikkude kohta tähendada: „Mis neil wiga elada, neil ju mõisab tasuta käes.“ Noor metsamees.

Jäneeda metskonnast.

E. M. R. Jäneeda osakond peab küll nimeliselt üld- kui ka juhatuse koosolekuid; tehtakse kõikkogu ettepanekuid ja järelepärimisi, — kuid tagajärge ei näi olewat. Wiimasel koosolekul lugesid kongressi saadikud „Waba Maast“ palgatabeli „maha“, mis nende waewa saawutus olla, — tõstis weidit meeleolu — pikkade läbirääkimiste järele lubati isegi „E. Metsale“ 500 mk. suurune toetusraha; asi näis kõigalt korras olewat — kuid nüüd on taha-piisi wälja uuritud, et palga tõstmine nii libedalt ei lähegi — suuremate perekondade isad saada tulewikus weel vähematgi palka — palju selles tött on, näitab aeg. Kuid meeleolu on rõhutatud, see on päewafelge ja nagu kantseleis räägitakse, et tulla mõned, praegu kaadawale palgalegi „ihte kutsumise“ järele — palgalehta olla tarwis ära saata — mine kas seda palganatusest koju kätte wõtma. Samuti lehada „Eesti Metsad“ kumbe wiisi kantseleis riuilil ja oodata ära-wõtmist. Kassa seis on ka kurb; rahaltfi sksetulekuid, peale liikmemaksu, ei ole, ja osat. liikmed, keda Tapa metsk. üle wiidi, lubasid enestele isegi seda lõbu, et pool osa liikmemaksust tasumata jätsid.

Sellest kõigest saab üle, kui ühtfellt tööle hakatakse — uuel aastal — uue jõuga!
—hn—

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Eesti Naudtee“ nr. 12—13 now./detf. — 1922 a. Naudtee asjanduse ajakiri. Wastutaw toimetaja: A. Wares. — Hind 25 marka.

„Eesti Skout“ nr. 6, detsember 1922 a. Eesti Skoutide Malewa häälekandja. Wastutaw toimetaja: direktor R. Treffner. Nimus Tartus üks kord kuus.

„Romaan“ nr. 18, 1922 a. Wastutaw toimetaja: S. Saljaspõld.

„Ralaasjandus“ nr. 25—26, now./detf. 1922 a. Wastutaw toimetaja: E. Webermann. Hind 20 marka.

„Raswatus“ nr. nr. 22, 23—24, now./detf. 1922 a. Eesti õpetajate liidu häälekandja. Wastutaw toimetaja: E. Martinson.

„Racwandus“ nr. 11, november 1922 a. Meriasjanduse ajakiri. Wastutaw toimetaja: D. Treilmann; tegew toimetaja: A. Gustawson. Hind 30 marka.

„Raja tähtsamat“ 1923 a. Toob pite-malt peale muu teadete Eesti wabariigi walitsusest ja poliitikaast waatlust.

Wäljastete „Wõru Teataja“ ja „Wiru-maa“ jookswad numbrid.

Poolametlikud teated.

Metsade Peawalitfufe ringkirjad.

21. detsember 1922. — nr. 39751/99.

Ringkirjade 11. okt. 1920. a. nr. 22795 ja 29. sept. 1920. a. nr. 21541 osaltfeks muutmiseks ja täiendamiseks teatab Metsade Peawalitfufus:

1) mõisa rentnikkudele mõisa majapidamise ots-tarbel nende rendimaade pealt metsamaterjaalide müümisel ei tule wiimaseid arwestada mitte taffi hinnaga, waid määgt hind peab wastama lestim-

sele hinnale, mis ralekohale lähedamas metsanditus wõistluspaikumise teel metsa müümisel on saadud. Et asjata kirjawahetust ei tekkiks, tuleb metsailematel seeluguste metsamüügi lepingute kinnitusele saatmisel Peawalitfufule kõigi andmetega esineda, mille põhjal müügi hind kindlaks määratud.

2) ildade, trummide jne. ülewaatuse aktisid, mille põhjal teede korrashoidmisseks metsamaterjaalid tasuta peab wälja antama, ei tule edaspidi enam mitte Peawalitfufule kinnitamiseks ette kanda, waid aktiga kindlaks määratud puud wõiwad ilma Peawalitfufe kinnitujeta wäljaantud saada, kui akt vähemalt kol-

me isku poolt allkirjadega tõendatud on ja nimelt: metsavalitsuse, poliitise ja omavalitsuse (wallavalitsuse ehk maakonnavalitsuse) ehitaja poolt.

23. detsember 1922. — nr. 39931/103.

Silmas pidades, et praegused tarmitusel olevad „puumasse tabelid“, mis esialgu kokkuseatud olid veneaegsete tabelite järele, meie oludele ja nõuetele enam täiesti ei vasta, mis ka viimasel maakonna metsaülemate koosolekul toonitati, — on Metsade Peavalitsusel kawatšus ligemal ajal uued puumasse tabelid meie riigi metsade kohaselt kokku seada ja tarmitusele võtta.

Selle teostamiseks teeb Metsade Peavalitsus kõikidele metsaülematele ülesandeks riigi arvel ülestõtamisele võetud ja ka eraisikutele praegu müüdüd raielantide peal müübitud tarmituse eelsoid ette võtta, saadud andmed ligilõigatud mudeli puude lehtesesse kisse kanda ja need hiljemalt veebruarikuul 1923. a. Metsade Peavalitsusele saata.

Iga mudeli puude lehe teise külje peal on metsaülematele lühidalt tarmituse juhtnõu ja näpunäited meelbeuletatud, mis selle lehe täitmisel mõduandvad oleksid.

Siin tähendatakse veel kord, et nõutud tööde jaoks ei ole tarvis eraldi puid maha ratuda ehk läbisaagida. Kõik tarmituse andmed ja mõõdud on võimalik saada praegu raiumisel olevatest lantidest ja nende peal kasvavatest ja maharaiutavatest puudest. — Tarvis aga on, et nõutud andmed võimalikult paljudest kohtadest ja mitmesuguste kasvum olubega raielantidest võetud saaksid.

Iga mudeli puude lehe peale on andmed 10 puu jaoks ette nähtud.

Et tähendatud eelsoid ja andmed kokkuseadava puumasse tabeli kõige tähtsamaks aluseks olema loetakse ja nimetatud tabelite väärtus suurel mõõdul saadud andmetest ära ripub, on tarvis, et metsaülemad ja nende abid seda ülesannet võimalikult ettevaatusega ja korralduslikult täidaksid.

Kõik selles asjas ettetulevad küsimused ehk arusaamatused tuleb arafelgitada kas maakonna metsaülemate juures, ehk pöörata otsekohe Metsade Peavalitsuse poole.

29. detsember 1922. — nr. 40341/105.

Riigikogu koosolekul ja ka ajakirjanduses on Metsade Peavalitsusele etteheiteid tehtud, et kohapeal ametnikud rahvale mitte küllalt vastutulelikud ei ole ja puude ostmist sagebaste raskebamad, et isegi tarvis olla mõne koorma haagide ostmise juures mitu korda metsaülemate juure sõita jne.

Arusaadamatel põhjustel ei saa riigi metsamüüki küll mitte nii lihtsustada, kui see oli siis, kui metsad veel eraomanikkude käes olid, kuid siiski armab Metsade Peavalitsus, et paljud metsaülemad selles süüdi on, et nemad ennast seaduse tähe taha ära peita püüavad. Võib antud juhatuskirjade ja korralduste piirides rahvale mõnikord enam vastu tulla, kui seda mõned ametnikud teevad. Kui näituseks maksimate määruste järele iga raietüki peal peab raiumise lõpul alt tehtud saama, kus ära tähendatud oleks, kui palju teegi metsa alles raiunud on, siis

võib alti tegija ametnik väiksemate ostmise juures ka otse kohapeal materiaali ära hinnata, raha vastu võtta ja väljaveo luba anda, ilma et otse sunnitud oleks veel kord kantseleisse sõitma, mis mõnikord mitukümmend wersta kaugel. Juhatuskirja § 51 põhjal lubab Peavalitsus ka väikeid metsamüüke toimetada abidele ja metsnikkudele, metsaülemate ettepanekul. Seba peab metsaülemad kasutama, kui nimetatud ametnikud usuvad on, kui nemad aga mitte usaldusväärilised ei ole, tuleb nende korraldamise ehk ametis alandamise ettepanekutega esineda, et üleüldine asjaajamine mitte selle all ei kannataks.

Väiksemaid ja hädalisi tarmituseid põllumajanduslikes majapidamistes, nagu aiajuude, reepuude, aia roovikute ning teiste raiumiseks wigastatud puudest, roispuudest ja metsa raiumise ja harvendamise teel võib metsaülem igatahes luba anda. Juhatuskirja §§ 10 ja 29 põhjal, sealjuures rahamaksimise ja väljaveo luba andmise korda võimalikult lihtsustades.

Et selle asjaolu peale Metsade Peavalitsus juba varemalt metsaülemate tähelepanu on juhtnud ja selle peale maatamata väärtustel korvuvad, nõuab Peavalitsus kõikide temale allumate ametnikkude poolt enam süvenemist ja rohkem läbikaalutult oma ametiasju toimetada, sealjuures vastavaid seadusi ja korraldusi silmas pidades.

Metsade Peavalitsuse ülemate päewatšud.

17. novembril 1922 — nr. 71.

Põllutöministri käsul 13. novembrist 1922 a. nr. 121 § 5 määratakse kod. Franz Reichold Narma maakonna metsaülemate abiks 28. oktoobrist 1922 a. arwates jättes teda teenistuse ülesannetega tutvumiseks ajutiselt Peavalitsuse juure.

Põllutöministri käsul 15. novembrist 1922 a. nr. 123 § 1 wabastatakse ametist Narma maakonna metsaülem Hans Taube 31. oktoobrist 1922 a. arwates ja sellesama käsu § 2 põhjal pannakse Narma maakonna metsaülemate kohuste täitmise ajutiselt Harju maakonna metsaülemate August Undripi peale 1. novembrist 1922 a. arwates.

25. novembril 1922 a. — nr. 72.

Kod. Arnold Pääsuke määratakse Jäneda metsakonna abimeetajale kandidaadiks 1. novembrist 1922 a. arwates.

Kod. Albert Konrad määratakse Audru metsakonna abimeetajale kandidaadiks 25. oktoobrist 1922 a. arwates.

Kod. Herbert Eichhorn määratakse Draide metsakonna abimeetajale kandidaadiks 20. oktoobrist 1922 a. arwates.

Kod. Kristof Mangelson määratakse Pagari metsakonna abimeetajale kandidaadiks 15. oktoobrist 1922 a. arwates.

Piirjalu metskonna abimetsaülem Hans Räs wabastatakse ametist tema enese soovil 1. novembrist 1922 a. arwates.

Kärbla metskonna asjaajaja Helmut Masing wabastatakse ametist tema enese soovil 20 novembrist 1922 a. arwates.

Kõrgejaare metskonna asjaajaja Richard Talling paigutatakse ümber tema enese soovil Kärbla metskonna asjaajajaks 20. novembrist 1922 a. arwates.

20. detsembril 1922 a. — nr. 73.

Halliku metskonna asjaajaja k. t. August Otterman kinnitatakse sama metskonna asjaajajaks 15. novembrist 1922 a. arwates.

Kod. Zuhau Kuuksit määratakse Kõrgejaare metskonna asjaajaja k. t. 1. detsembrist 1922 a. arwates.

Kod. Lõnnu Raudman määratakse Pitarvere metskonna ajutiseks asjaajaja k. t. 10. septembrist 1922 a. arwates.

Kod. Karl Salum määratakse Koela metskonna l. j. metsnikuks 6. oktoobrist 1922 a. arwates.

Walga metskonna Saaremaja wahikonna metsawaht Hans Sepp wiitakse üle teenistusse Sõmmepalu metskonda, kõrgendades teda I. järgu metsnikuks 1. detsembrist 1922 a. arwates.

Metsade Peawalitsuse koosseisu wähendamise tõttu wabastatakse ametist 31. detsembrist 1922 a. arwates:

- 1) Harju maakonna metsaülem kutsar-kästjalg Eduard Kepper,
- 2) Järwa maakonna metsaülem kutsar-kästjalg Kaarel Ksup,
- 3) Võru maakonna metsaülem kutsar-kästjalg Kusta Tüll ja
- 4) Walga maakonna metsaülem kutsar-kästjalg Jakob Lipp.

Kirjafest.

A. B. — Siin: Ilmuwad järt-järgult, nii kuidas ruum lubab.

B. C. — Triigis: Wastafime kirjaliikult.

S. D. — Pagari: Ei ole saadetuist weel jõudnud läbi waadata. Muidugi, kui kõlab, ilmub. Saatke midagi kohalikust elust-olust.

D. Eorr — Sangastes: Tasu alla arwatakse kõik kaastööd, milledele sellekohane nõudmine ligi lisatud. Arwate aga tasuta midagi wõiwat saada, siis oleme väga tänulikud.

A. A., A. A. ja S. P.: Teile wastus seejama.

Wäljaandja: Eesti metsateenijate kutselihsus.

Wastutaw toimetaja: A. Netze.

Tallinna Eesti Kirj.-Mh. trükituba, Pilt tän. 2.

Eesti metsaametnikud!

Edendage tarvitajate ja põlluharijate ühistegewust kui ainsamat abinõu, mis tagasi annab töötawatele rahwakihtidele nende töö tagajärjed.

Olge eesrinnas tarvitajate-ühisuste asutamisel, seal, kus neid weel ei ole.

Nõu ja juhatus ühisuste asutamises annab igal ajal

Eesti Tarvitajate Keskuhisus

Tallinn, Wiruwärawa puiestee 15.

Perekonnaleht
„KODU“

IV aastakäik.

WEEL TÄNA

astuge lähemasse postkontorisse ja tellige omale perekonnaleht „KODU“ 1923 a. peale. Posti kaudu tellimine on kõige hõlpsam ja kättesaadavam, ning ei lähe lugejale kallim maksma kui otsekohe tellides.

„K O D U“

ilmub ka käesolewal, 1923 a. kaks korda kuus hulga piltidega päevasündmustest, tegelastest, rahwaelust jne., ning mitmekesise lugemismaterjaliga. Paljude lugejate poolt awaldatud soovile vastu tulles on toimetus ajakirja sisu märksa suurendanud ja selle tõttu ilmuwad igas numbris kaks suuremat juttu, millest üks pikem wallitud romaan. Esimesest 1923 a. n-rist peale hakkab ilmuma kuulsa Ameerika naljakirjaniku Mark Twain'i jutustus „Tom Sawyeri imelikud juhtumised“ kunstnik A. Albo tabawate joonistustega, mida ükski kirjanduse ja humoori sõber ei jäta lugemata.

Ühenduses olles paremate väljamaa kunst-trükiasutustega tahab „KODU“ tuua käesolewal aastal kodumaa kunstnikkude tööde wärwiisi re-produktsioone.

Püüdes oma lugejatele kirjandust kättesaadawaks teha, muretsseb „KODU“ kõigile aastatellijatele raamatuid kuni 20% hinnaalandusega. Kõik tellijad saawad hinnata kaasandena suure lau- ja seinakalendri.

Tellimise hind:

aastas (24 nrit)	Mrk. 500.—
pooles 12	250.—
weerand 6	125.—
Üksik nr.	30.—

Tellimisi wõtawad vastu kõik postiasutused linnades ja maal. Üksikud nr-id müügil raamatukauplustes, ajalehemüüjatel ja raudtee raamatukappides.

Toimetus ja tallitus: Tallinnas, Lal tän. nr. 38. Kõnetraat 18-66.

Metsaoksjonid.

Enampakkumisel müüakse paljaksraiumiseks:

31. jaanuaril 1923 a.

Orajõe metstkonnast, Orajõe wallamajas,

528,05 tiinu, 484 tükis, hinnatud 19.754.396 marka.

Ligemaid teateid müügile tulewate metsatükkide kohta annab kohalik metsaülem.

Ostu tingimisi võib ka näha Metsade Peawalitsuses, Toomkiriku plats Nr. 3.

Metsade Peawalitsus.

Metsaoksjon.

Enampakkumisel müüakse ainult laevaehitajatele

Tallinnas, Metsade Peawalitsuse kantseleis

19. jaanuaril 1923 a.

Orajõe metstkonnast 400 väljalititud puud, hinnatud 430.672 marka.

Ligemaid teateid müügile tulewate puude kohta annab kohalik metsaülem. Ostutingimisi võib ka näha Metsade Peawalitsuses.

Tallinnas, Toomkiriku plats nr. 3.

Metsade Peawalitsus.

O. E. HERODES ja P. M. PRICK

Ehitusmaterjaalide ja kütteainete ladu TALLINNAS,
Wiljandi tän. 9, kõnetraat 863.

Ostab igal ajal:

metsa ja igasugust metsa- ja ehitusmaterjaali.

Müüb ladust:

Palka, talasid, okas- ja lehtpuu laudu, telliskiwa, tulekindlaid kiwa (Schamott), lupja, tsementi, tsement kaewu- ja weetorusid, : : : põletispuid ja igasugust ehitusmaterjaali. : : : :

Oma saeweski ja hõoweldamise wabrik.

igasuguseid palka wõetakse wastu laudadeks ja plankideks lõikamiseks, kantimiseks ja hõoweldamiseks. — Karniiside ja pildiraami liistude walmistamine. Kõik tööd tehakse korralikult, ruttu ja ajakohaste hindadega.

Metsaoksjonid.

Enampakkumisel müüakse paljaksraiumiseks:

1) 19. jaanuaril 1923 a. Paatsalu vallamajas, Mõtsu metstkonnast 2128 puud, 26 tükis, hinnatud 441.809 marka.

2) 20. jaanuaril 1923 a. Massu vallamajas, Mõtsu metstkonnast 1164 puud, 15 tükis, hinnatud 163.182 marka.

3) 22. jaanuaril 1923 a. Rakveres, Rakvere vallamajas, Pada metstkonnast 21,60 tiinu, 15 tükis, hinnatud 1.154.225 marka.

4) 23. jaanuaril 1923 a. Kaarli vallamajas, 'Õisu metstkonnast 15,28 tiinu, 45 tükis, hinnatud 1.051.883 marka.

Ligemaid teateid müügile tulevate metsatükkide kohta annavad kohalikud metsailemad. Ostutingimisi võib ka näha Metsade Peavalitsuses Tallinnas, Toomkiriku plats nr. 3.

Metsade Revalitsus.

Kasepakke

ostab Aktsia-Selts

A. M. LUTHER

TALLINNAS,

ka väiksemates partiides, franko laia- ja kitsarööpalise raudtee jaam. — Pikkus $8\frac{1}{4}$ jalga, jämedus 8 tollist ülespoole, terwed, sirged ehk vähese ühepoolse kõverusega. Oksad ainult terwed ja mitte üle 2 tolli lubatud. Punane kõwa süda lubatud pakkude juures kunni 10 tollini — 3 tolli läbimõduga, pakkude juures üle 10 tolli — 4 tollini.

Järelepärimistega pöörata aktsia-selts A. M. LUTHER'I kontori, Tallinnas, Suur Pärnu maantee 27, ehk järgmiste esitajate poole:

K. Wahl, Lauri, üle Kärü.

Konrad Uexküll, Pärnu, Pikk t. 9.

**R. Dietenberg, Wõru waksal,
Waglaraua maja.**

O. Lemm, Tartu, Weski t. 51 k. 4.